

Poština plačana v gotovini!

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK XII ☆ LVI

9

SEPTEMBER 1956

VSEBINA:

Mitja Kilar: Zimski vzpon preko nemške smeri in alpinistika mlade generacije	449
Leopold Stanek: Ceste, steze, poti	454
Stane Terčak: Partizanska bolnišnica Celje	455
Dr. J. Prešern: Črna prst, Rodica, pa še nekaj	465
Andrej Aplenc: Mont Blanc	470
Mirko Marković: Na Korabu	475
Boris Režek: Živa potreba	480
Dr. Jiří Čermák	481
Društvene novice	483
Iz planinske literature	489
Razgled po svetu	492

Priloga: Pred nevihto — foto Jaka Čop
Priloga natisnila tiskarna »Ljudske Pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO

»Tekstil«

LJUBLJANA

Ciril Metodova 2-3

Po nizkih cenah in pod najugodnejšimi pogoji si lahko za planinske postojanke nabavite pri nas vse vrste volnenega in bombažnega blaga, odeje, žimnice itd.

Mitja Kilar:

ZIMSKI VZPON PREKO NEMŠKE SMERI IN ALPINISTIKA MLADE GENERACIJE

(Referat na sestanku alpinističnega odseka)*

V nedeljo, 27. novembra 1955, sta plezalca Kunaver Aleš in Ante Mahkota vstopila v nemško smer v Triglavski severni steni. Prvi dan sta bivakirala v bližini Okna, za vrhnji del Nemškega stebra in za izstop pa sta rabila nadaljnje tri dni. Po četrtem bivaku na robu Stene sta v četrtek dosegla mimo Planike Triglavski dom na Kredarici.

Vzpon je trajal torej izredno dolgo, alarmirana je bila GRS in tudi dnevno časopisje je o tem podvigu obširno poročalo. Razumljivo je, da je bil odmev v javnosti precejšen. Mnenja o turi pa so bila že takoj precej deljena. S strani poučenih in nepoučenih se je pojavilo mnogo sodb, ki se niso omejile samo na občudovanje izredne vzdržljivosti obeh plezalcev, temveč so izražale tudi resne pomisleke v zvezi z omenjenim vzponom.

Do neke mere je res, da je plezanje osebna stvar posameznika. Vsak alpinist izbira ture po svoji volji in jih izvaja v svojem stilu. Vendar pa obstajajo neki splošni principi, neke precej široko začrtane meje, ki jih je postavil razvoj planinstva in alpinistike pri nas v skladu z razmerami, v katerih živimo. V desetih povojnih letih smo imeli čas in priložnost, privzeti in oceniti tisto, kar nam je dala predvojna doba, in vse to razvijati dalje. Najznačilnejše točke tega razvoja — posamezne preplezane smeri, razne številke itd. — so tako vsem znane. Koristno pa bi bilo, da si ogledamo tudi notranjo stran tega dogajanja zadnjih desetih let. Tako bomo lažje našli merilo za ocenjevanje in vrednotenje posameznih alpinističnih činitev, posebno pa zadnje ture v Triglavski steni.

Mladi rod, ki je pričel s plezanjem v letih 1945—1947, je bil za vsako resnejše udejstvovanje seveda tehnično in psihološko popolnoma nepripravljen. Dosegla pa je takrat alpinistika pri nas izredno širino in bati se je bilo, da bo plezanje postalo pravi modni šport. Vendar je ta naval z vsemi svojimi negativnimi pojavi kmalu upadel in že proti koncu l. 1948 začnjenja dobivati alpinizem zrelejše poteze. Mlada generacija je medtem napravila temeljit korak naprej. O tem nas prepričajo tedaj ponovljene smeri v naših stenah. Plezalna tehnika je silno napredovala, napredovala v toliki meri, da so ostale vrednote, ki jih pravilno usmerjen alpinist išče v stenah in gorah, več ali manj zanemarjene. Posebno v vrstah mladih je v ideološkem pogledu vladala popolna zmeda. V hlastanju za čim večjimi uspehi je največkrat odpadlo vse drugo, ostal je le goli, prosluli »športni moment«, ki so ga potem obsojali in preganjali po raznih sestankih, seveda brez uspeha. Redki predvojni alpinisti, ki so skušali vplivati pomirjevalno, so se prav tako trudili zaman. Ne samo zato, ker so zlasti v kasnejših letih — v iskanju napak v raz-

* Čeprav je zadeva že nekoliko odmaknjena, članek objavljamo kot dokument. Opis ture bomo v kratkem objavili. Op. ur.

vojni poti mlade generacije zašli predaleč, temveč so se svojega dela lotili mnogo prepovršno, brez pravega poznavanja pojavov nove dobe.

Razvoj je šel svojo pot. V stenah Julijcev in v Kamniških so padale vedno težje smeri. Mladi plezalci takrat niso poznali, oziroma niso hoteli priznavati tehničnih ovir. Bili so prepričani, da bodo z zadostnim treningom in zadostnim številom klinov kos vsakemu kvadratnemu metru še tako navpične stene.

Toda v jeseni 1949 zasledimo v seznamu prvenstvenih vzponov zelo zanimiv dogodek. V mislih imamo znano turo v steburu Dedca nad Korošico. Ne omenjam je zaradi tega, ker bi bila v alpinističnem pogledu tako pomembna, saj komaj tvori prehod od večjega plezalnega detajla do prave plezalne ture. Dogodek je mnogo bolj značilen z druge strani, saj je prav otipljiv dokaz, kako notranje nepripravljeni so vstopali takrat v steno celo najvidnejši plezalci. Tu so tehnične težave prvič presegle psihično vzdržljivost plezajoče naveze. Ko sta prva plezalca — po bivaku v steni — naslednje jutro dosegla vrh, sta soglasno izjavila, da te ture ne tvegata več.

Plezanje v vertikalni, in to dobesedno vertikalni steni brez dvoma do skrajnosti okupira plezalčev živčni sistem. Če ta na to ni pripravljen, utegne v steni priti do krize, pa če je plezalec še tako izurjen. S čisto športnim pojmovanjem alpinistike tega psihološkega problema, na katerega je mlada generacija prvič tako očitno naletela v Dedčevi steni, ni mogoče rešiti. Debeljakov članek o razu Dedca je ravno tako značilen kakor tura sama. Iz njega lahko pazljiv bralec zasluži začetek tiste najnovejše dobe, ki je šele privedla našo alpinistično rast na raven drugih narodov.

Mlada generacija je začela spoznavati, da je alpinistika — tudi v svojih ekstremnih oblikah — nekaj več kakor samo zabijanje klinov in prepenjanje vrvi, več kakor golo letanje za osebno ambicijo, na drugi strani pa tudi več kakor samo estetsko dožemanje gorskega sveta ali pa brezciljno uživanje. Gotovo je, da ti nagibi nastopajo, združeni v skladu s karakterjem posameznika, v en sam enoten nagib. Za rešitev nalog, ki danes stoje pred plezalcem, pa to ne zadošča več. To, kar je bilo pred nekaj leti edini pogoj za uspeh v steni, to je plezalna tehnika in dober trening, je danes le še neobhodno potreben, ne pa zadosten pogoj. Danes ve vsak plezalec težkih smeri, predvsem pa prvenstvenih vzponov, da niso glavni problemi v težkih detajlih, temveč je premagovanje duševnega napora na turi večkrat kritičnejše vprašanje. Oba momenta seveda odločilno vplivata drug na drugega. Borba s psihičnim pritiskom pa zahteva od alpinista izredno voljo in popolno obvladovanje samega sebe. To pa bo zmogel le notranje zgrajen človek, ki natančno pozna samega sebe. Vsaka nova tura mu bo poleg fizičnega dela tudi nov psihološki eksperiment.

Ta — lahko bi rekli — etični moment stoji po svoji vrednosti na težkih turah pred vsemi drugimi. V njem vidimo danes opravičilo za ekstremne vzpone. Ravno tu se današnja doba razlikuje od one pred letom 1950. Današnji čas terja, da gredo plezalci v stene z jasnimi pojmi o svojem počenjanju in da so vedno zmožni podati bilanco o svojem duševnem

in fizičnem delu na eni in o težavah in tveganju na drugi strani. Kadar je ta negativna, lahko turo štejem za nesmiselno.

Morebiti lahko danes že govorimo o tisti kulturi alpinizma, ki jo tako pogreša Cene Malovrh v svojem članku?

Današnja doba terja od alpinista dve stvari: poznavanje plezalne tehnike in pa zmožnosti, na turah razvijati etične vrednote, jim dati notranjo vsebino. Vrednotenje plezalnega vzpona kot alpinistične činitve torej danes ni več preprosto. Preprosto povedano: po vsem tem, kar smo prej ugotovili, alpski čin ne obstaja le v tem, da se nekaj prepleza. Važno je tudi, kako je dotični preplezal, važne so še druge, za turo neobhodne okoliščine. V našem primeru: tura, izvršena s prevelikim odstotkom tveganja, prav lahko dobi negativen predznak, pa čeprav je naveza dosegla vrh.

Morebiti ne bo odveč, če se na kratko ozremo še na zgodovino dosedanjih zimskih vzponov v Triglavski severni steni.

Predvojni dogodki so se odigrali le v levem delu stene, v območju slovenske in Zimmer-Jahnove smeri (v spodnjem delu). O njih ne bi kazalo mnogo govoriti, ker so od nas časovno že tako odmaknjeni, da jih težko pritegnemo v primerjavo. Ves desni del Stene je ostal nedotaknjen in šele tri leta po osvoboditvi lahko zabeležimo prvi naskok. Kočevar, Zupan in Verovšek so v poznem aprilu 1948 vstopili v gorenjsko smer in dosegli začetek Črnega Grabna nad Bavarskim turncem. Slabe snežne razmere in obupno vreme jih je prisililo k vrnitvi. Še isti dan so brez bivaka dosegli Aljažev dom. Keršič-Belač in Ljubo Župančič, ki sta istočasno z njimi vstopila v Zimmer-Jahnovno smer, pa sta že v mraku izplezala iz poledenele stene in nato v trdi temi našla Staničevo kočo. Čeprav v aprilu, so bile snežne razmere v vrhnjem delu stene še zelo resne in so zadnji metri znanega izstopnega raztežaja postali prava borba za življenje. Za kako posebno opremo, ki bi služila bivakiranju, tedaj namreč še sploh nismo vedeli in bi prenočevanje v steni prav gotovo terjalo hude posledice.

Belačeva tura je dokaz, da mesec v letu ni edini parameter, ki nam določa, kakšne so snežne razmere. Prav tako važno je tudi vreme. Vihar ali snežni metež v aprilu ni prav nič prijetnejši od tistega v februarju.

Glede snežnih razmer je treba vedeti tudi naslednje: Stena je tako visoka, da se kvaliteta in količina snega pri vstopu in izstopu bistveno razlikujeta. Še več. Običajno naleti zimska naveza na tri do štiri različne pasove z različnimi snežnimi razmerami. Zadnji, izstopni pas je seveda vedno najslabši in najtežji. V mesecih januarju in februarju so te razlike nekoliko manjše, v začetku in proti koncu zime pa se neverjetno povečajo. Plezalec, ki naleti v spodnjem delu na težke zimske razmere, si mora biti na jasnem, da bo vrhnji del videti prav obupno, in mora to pri svojih odločitvah seveda upoštevati. Kdor pa bo hotel najti izstopni del vsaj kolikor toliko dostojen, bo moral vstopiti tedaj, ko je spodnjih sto metrov stene skoraj kopnih. Pri tem pa se bo izpostavil raznim kritikam.

Seveda pa ni pravila brez izjem. Tako je že naslednje leto Debeljak s pokojnim Kokošinekom ponovil Belačevo turo v dobrih šestih urah in to v marcu. Jasno, da je to zmožel le v izjemno ugodnih razmerah.

Belačev vzpon je precej odjeknil in zanimanje za zimsko alpinistiko je rastlo. Leta 1949. preplezata Kočever in Zupan Jugov steber. Bivakirala sta le enkrat, naslednji dan pa sta prenočila v Koči na Doliču. V februarškem mrazu sta plezala skoraj brez opreme. Danes bi tako plezanje seveda obsojali, a leta 1949 so bili nazori o našem počenjanju v skalah še zelo neizdelani. Isto leto sta Kočever in Debeljak 17. in 18. aprila z enim bivakom zmogla skalaško smer. Ta tura je bila izvršena v zelo ugodnih razmerah, že z nekoliko boljšo opremo.

Po tej turi je nastopila nekaka kriza. Ljudje so se pričeli spraševati, če je res opravičljivo in smotrno, tvegati v najboljšem primeru ozeblina na rokah in nogah za golo dejstvo, da preplezajo neko smer. Šele ko smo nabavili prve bivak-vreče, je v pobeljeni Steni zopet zaživelo. Ko sva aprila 1952 z Levstkom vstopila v bavarsko smer, se najina oprema seveda še ni mogla primerjati z današnjo opremo, bila pa je zadostna, da sva se stvari lahko lotila brez prevelikega tveganja. Čeprav sva imela namen izstopiti skozi Okno, naju je pri Zlatorogovih policah vreme takoj prisililo k drugi odločitvi. Izstopila sva preko Zimmer-Jahnovega izstopa naslednji dan okrog poldneva.

Kakor vidimo, je povprečni čas teh tur (z bivaki in počitki vred) okrog 28 do 30 ur. V podobnem času sta Blažej in Šavelj tri leta prej preplezala tudi Špikovo steno. Če imamo pred očmi še dejstvo, da sta februarja istega leta Debeljak in Mirnik prispela preko smeri Ogrina in Omerze v Ojstrici v osmih urah (!), preko severne stene Planjave pa v pičlem dnevu in pol, lahko mirno trdimo, da zimsko plezanje, oziroma zimska plezalna tehnika od tistih časov pa do danes ni prav nič napredovala!

Tura Pintarja in Jegliča v marcu 1955, preko Prusikove smeri v Triglavski steni, je znana. Izvedena je bila s štirimi bivaki, kar je seveda povzročilo precejšnjo pozornost in smo lahko o turi čitali tudi precej neugodne pripombe. Alpinistični odsek se je postavil ob stran obeh plezalcev z mnenjem, da tura, čeprav je bila izvršena v nekoliko počasnem tempu, vendarle ni imela bistvenih napak. K temu so ga vodili naslednji razlogi:

Plezalca sta vstopila v steno v ugodnem vremenu in v še kar ugodnih snežnih razmerah. Ko pa je nastopilo slabo vreme, za umik ni bilo več možnosti. Izredno število bivakov gre na račun plazov, ki so ju prisilili, da sta ostala skoraj dan in pol na istem mestu. Poleg tega pa smer že sama na sebi predstavlja enega najtežjih zimskih problemov v Steni in to zaradi izredne dolžine in značaja stene.

Vzpon preko dolge nemške smeri predstavlja rešitev predzadnjega vprašanja zimske Triglavske stene. Ostala sta le Čopov steber in pa nekoliko odmaknjena smer Sandija Wissiaka in Župančiča. Kot že omenjeno, pa je na račun izvedbe vzpona padla vrsta opazk in kritik, pozitivnih in negativnih. Zato tako pomembna tura ni mogla ostati vprašanje

dveh posameznikov, temveč je postala stvar, ki se tiče tudi alpinističnega odseka pa tudi širših alpinističnih krogov.

Alpinistični odsek je torej dolžan, da zavzame do tega vzpona določeno stališče, da poišče odgovor na vsa vprašanja, ki so se v zvezi s turo pojavila z najrazličnejših strani. Ta vprašanja sem zajel v naslednjih točkah in skušal — kot načelnik alpinističnega odseka — nanje odgovoriti:

Ali je bilo v redu, da je naveza vstopila v mesecu novembru, kar do sedaj nikakor ni bil običaj pri zimskih turah?

Brez dvoma plezanje pred novim letom pri nas do sedaj ni bilo v navadi. Snežne razmere so tedaj namreč najslabše. Vendar so nam zadnje zime postregle s tolikimi iznenadenji in anomalijami, da bi bilo tudi v novembru morebiti možno najti dobre priložnosti. Zato vodstvo odseka tudi ni nastopilo proti turi.

Ali je Kunaver ravnal prav, da je za takó zahtevno turo pritegnil soplezalca, ki pleza komaj eno leto, v snegu pa je popolnoma brez izkušenj?

V današnjem času se dobri plezalci pojavljajo izredno hitro (žal mnogi prav tako hitro tudi izginejo s hribov). To je pač zasluga treninga v plezalnih vrtcih. Mahkota je v lanski sezoni preplezal vrsto zelo težkih vzponov pri nas in v Avstriji, nekatere tudi v vodstvu. Težko bi torej našli turo, kjer v kombinaciji z bolj izkušenim partnerjem ne bi bil na mestu. Praksa v kopnem plezanju lahko namreč odločilno pomaga tudi v snegu in ledu.

Zadnje ture so pokazale, da je stik plezajoče naveze z GRS zelo težko vprašanje. V zimskih mesecih so planinske kočice večinoma zaprte in tako se lahko zgodi, da po vsej dolini ni mogoče najti človeka, ki bi zanesljivo pritrdil, če je naveza sploh vstopila, kdaj in kam je vstopila itd. To je povod — poleg morebitne prepozne intervencije v primeru nesreče — tudi različnim nepotrebnim skrbem in celo slepim reševalnim akcijam. Zato je treba pri vsaki resni zimski turi nujno pustiti v dolini vsaj enega opazovalca, ki zasleduje delo naveze v steni. Kunaver in Mahkota sta upravičeno lahko pričakovala največje težave v vrhnji polovici Stene. Zato sta imela opazovalca le na Kredarici, kar je popolnoma zadoščalo. Dokaz za to je njun kontakt z Jegličem na Triglavskem ledeniku, ki je bil ves čas v redu. V tem pogledu jima torej ni ničesar očitati.

Oprema je bila brezhibna. To je bila najbolj opremljena naveza, kar smo jih imeli kdaj pozimi v steni. Le tako sta jo lahko odnesla brez posledic na rokah in nogah, čeprav sem mnenja, da večdnevno posedanje po snegu in poledenelih skalah človekovemu organizmu ne koristi preveč. Da sta bila v odlični kondiciji, ni treba dokazovati, saj sta imela za seboj vrsto tur, ki sta jih napravila v poletni sezoni.

Naslednja štiri vprašanja pa se tičejo izvedbe ture same:

Ali je bilo v redu, da sta se lotila ture, katere vrhnji del jima je bil popolnoma neznan, kar je brez dvoma povzročalo zastoje pri plezanju?

Ali sta bila sposobna, napraviti za táko turo takó potreben časovni račun, ki bi jima vsaj drugi dan jasno povedal, da morata pri njuni hitrosti napredovanja nemudoma in po najbližji poti iz stene?

Ali je bilo v redu, da sta pod Oknom, kjer sta prvič bivakirala, še vedno na vsak način hotela nadaljevati turo? Vsaj tu bi lahko sklepala na kvaliteto snega v vrhnjem koncu Stene.

Ali je bilo odgovorno, da nista izstopila vsaj nad Oknom, proti levi nad Zimmer-Jahnov izstop. Tu je bilo že na dlani, da je sneg nevaren (kložast) in da bo izstopna lašta pod Kugy-jevo polico skrajno nevarna.

Odgovor na ta vprašanja je jasen. To so tiste točke, zaradi katerih ture ne moremo in ne smemo v celoti odobravati. Kajti ob plezanju ob ugodnih snežnih razmerah, ob dobrem poznavanju smeri in zimskih razmer v steni bi bilo možno čas plezanja — s tem pa tudi tveganje — bistveno zmanjšati. Vrsta zimskih tur v naši polpretekli dobi je najboljši dokaz za to trditev. Da pa alpinističnih tur — kljub nekakšni himalajski mrzlici zadnjih mesecev — ne bomo ocenjevali po čim večjem številu bivakov, je jasno.

Le površen opazovalec bo ocenil turo kot korak naprej. Imel bo prav, kar se tiče opreme, v vsem ostalem pa — razen večjega števila bivakov — ni mogoče opaziti kaj novega. Nasprotno. Če bo šlo na ta način naprej, bomo kmalu zopet v marsičem pristali tam, kjer smo leta 1947 in 1948 pričeli. Naš razvoj pa mora še vedno navzgor, vedno večje naloge, ki stoje pred nami, terjajo od nas izdelanih sodb o alpinističnih stvarih. Nikakor ni naloga planinskega društva in alpinističnega odseka le, da podpira plezalne ture, pa naj bodo izvedene tako ali tako, njegova naloga je tudi, da analizira vse važnejše alpinistične dogodke in tako vsaj delno usmerja in prispeva h gornjemu prizadevanju. To mora vplivati tudi na izbiro in izvedbo posameznih tur. Ne smemo namreč pozabiti, da vsaka pomembnejša tura, ki ni bila povsem v redu izvršena, poleg posledic, ki jih lahko ima za posameznike, škoduje tudi ugledu odseka in celotnega alpinističnega gibanja.

Želeti bi bilo torej manj pretirane samozavesti, manj včasih kar divje ambicioznosti, na drugi strani pa več kritičnosti in širši splošnejši pogled na alpinistiko, ki s svojimi nalogami predstavlja vedno le del tistega, kar moramo doseči v življenju.

Leopold Stanek:

CESTE, STEZE, POTI

Na zemlji je mnogo steza,
na zemlji je mnogo razpotij
in kdor se na pot poda,
ali se nikdar ne zmoti?

Na tisoče pelje cest.
In če na križišču ni znaka
in če te nihče ne pričaka,
boš vedel, komu boš zvest?

Na svetu je mreža poti,
so vozli in dvomi tisočeri,
tam sem jaz, tam si ti,
a cilji, v kateri so smeri?

In vendar greš, ne stojiš,
ne kloniš, kjer pot gre navzkriž —
ti slutnje ravnajo stopinje?
Te vodi klic iz daljine?

Potrebno je mnogo hoda,
preiti je mnogo križpotij,
prej ko se vse odvozla
in ostaneš na eni le poti.

Stane Terčak:

PARTIZANSKA BOLNIŠNICA CELJE

(Nadaljevanje in konec)

Dnevnik dr. Kukovca

Redko kdo izmed partizanov je pisal dnevnik, ker je bilo pisanje vsaj v prvi dobi strogo prepovedano zaradi konspiracije. Vendar imamo nekaj primerkov ohranjenih. Najzanimivejša dnevnik na našem terenu sta Švabov dnevnik (Pintarič Franc-Švaba), v katerem so zabeležene vse akcije Štajerskega bataljona od 16. oktobra 1941 do konca avgusta 1942 in dnevnik dr. Kukovca, ki nam opisuje življenje in delo v partizanski bolnišnici Celje. O življenju v partizanskih bolnišnicah imamo malo ohranjenega. Bolnišnice so bile na najnedostopnejših predelih, za nje je vedel le malokdo. Ranjenci, ki so prihajali vanje, so imeli vedno zavezane oči, da niso spoznali terena, da v primeru zajetja ne bi mogli bolnišnice izdati.

dr. Robert Kukovec,
avtor dnevnika, ki ga je po
naključju našel pisec članka

Ohranjeni so le redki arhivi bolnišnic, posebno na celjskem terenu, kjer so bile ob decembrski ofenzivi l. 1944 v Zgornji Savinjski dolini skoro vse izdane. Dr. Krasnik Virgil, upravnik bolnišnice Celje, omenja v svojem poročilu arhiv bolnišnice in tudi, kaj je v njem bilo. Omenja tudi komisarja bolnišnice Naceta Zupanca, o katerem trdi, da je arhiv bolnišnice rešil in ga predal po osvoboditvi v Mariboru. Ob delu na terenu oktobra 1955 sva z bivšim intendantom Poldetom Travnerjem govorila tudi z Drgovnikovo mamo iz Podplanine, kjer je bila tudi javka bolnišnice in kamor so zahajali kurirji in mnogokrat tudi komisar bolnišnice Nace Zupanc. Drgovnikova mama nama je izjavila, da so nekaj let kasneje, 1948 ali 1949, našli v njihovem hlevu zakopan lesen zaboj, poln raznih listin. Nekaj let so jih hranili, ker pa se ni nihče zanje zanimal, so v zimi l. 1952 z njimi podkurili.

Osebnost sem prepričan, da je bil v tem zaboju vsaj del arhiva bolnišnice Celje, ki je na ta način propadel.

Zdravnik dr. Robert Kukovec, rojen 17. II. 1910, je bil eden najboljših operaterjev, ki se je specializiral pred vojno na francoskih klinikah. Bil je asistent znanega operaterja dr. Budisavljevića v Zagrebu. Nato je služboval na kliniki v Ljubljani. Leta 1943 je odšel v partizane in je bil eden prvih kirurgov na Dolenjskem. V parti-

zanih je bil nekaj časa na Hrvaškem. Od tam pa je bil poslan nazaj v Slovenijo kot glavni kirurg IV. operativne cone na Štajersko. Za časa osvoboditve Zgornje Savinjske doline je delal s svojo kirurško ekipo na Ljubnem pri Kolencu. Ob napadu na Zgornjo Savinjsko dolino je odšel v bolnišnico Celje. Takrat je začel pisati dnevnik, ki ga je po njegovem zajetju ohranil njegov kurir Franci.

Dnevnik se začneja z njegovim odhodom iz Ljubnega: »... Bili smo trije. Moj kurir Franci (Juvan iz Ljubnega v Zg. Savinjski dolini — opomba pisca), instrumentarka ekipe Lili in jaz. Seveda moram omeniti tudi svojega partizanskega konjiča, na katerega smo naložili nekaj sanitetnega materiala. Ulice Ljubnega so bile zapuščene — prazne. Na poti do Rastk smo srečali samo posamezne kurirje. Divizija, ki je bila zadnje dni tukaj, je odšla. Slabo znamenje! Zato sem se počutil bolj varnega šele, ko smo nad Rastkami krenili v hrib. Saj bi bili za Nemce res lep plen. Franci, tukajšnji domačin in nemški dezertler, Lili, bosanska partizanka iz l. 1942, in jaz, rdeči major...

Od Rastk smo krenili po strmi poti čez planino. Lili je pripovedovala, kako so jo februarja pri napadu na štab XIV. divizije tukaj lovili Nemci kar na roke (mišljen je pohod XIV. udarne divizije februarja l. 1944 — opomba pisca). Pri prvem kmetu srečam naš intendantski vod (vodnik Polde Travner — opomba pisca). Lili in Francija pošljem takoj naprej z ukazom, naj se tov. Lili s sanitetnim materialom umakne takoj na postojanko, Franci pa naj ostane pri zadnjem kmetu s konjem. Prepričani smo bili, da bo »hajkica« trpela največ teden dni...

Ostal sem pri prvem kmetu, kjer sem moral urediti še neko vprašanje z vodjo intendantskega voda. Kaže, da si niso bili na jasnem glede situacije, saj so se ravno pripravljali, da se vrnejo v Ljubno. Zadržal sem jih začasno tukaj in legel. No, kmalu me prebude, ker so zaslišali rafale. Bili smo zadnje dni precej vajeni tega. Ob 14. uri pribežijo k nam kmetje: »Nemci so že pri sosedu!« Ni bilo več mnogo časa za premišljevanje. Z vso brzino smo se umaknili na konec doline v majhno drvarsko koč, kjer Nemci baje še nikoli niso bili. Nismo še bili četrt ure v koči, ko pribeži mimo nekaj domačinov z vzklikom: »Bežite, bežite, Nemci gredo!« Začeli smo se previdno umikati. Brodili smo po vodi strmega potoka tako, da bi tudi psom zabrisali sled. Začela se je zopet doba konspiracije... Prispeli smo pod strmo pečevje. Pod veliko skalo s previsom zagledamo dve ženi. Kot sem potem slišal, sta se že tri leta tako skrivali pred Nemci, sedaj sta pričakovali že četrto zimo. Vsaka je imela odejo, majhen lonček za kuhanje in malo hrane. Hrano sta dobivali pri kmetih. Skala ju je čuvala pred dežjem. Ob majhnem ognju se malo ogrejemo. Vedno večje je bilo število onih, ki so bežali pred Nemci. Do večera se je nabralo okoli 30 ljudi... Teren mi sicer ni bil dobro znan, vendar sem se odločil, da na vsak način najdem našo postojanko in se na ta način umaknem vremenskim neprilikam, ki so nam grozile na prostem, pod skalo v zimi. Nek domačin mi je po-

kazal pot in res se mi je posrečilo priti v bližino postojanke. Na poti srečam komisarja bolnišnice Naceta z nekoliko tovariši, ki so poizkušali zabrisati sled do bolnišnice. Tudi oni so slišali o prihodu Nemcev, vendar niso to prav verjeli. Vsi so bili prepričani, da so domačini od daleč videli naše edinice. Ponoči je spet snežilo in sneg je zabrisal sledove do bolnišnice. Nekoliko smo se oddahnili.«

Bolnišnica

»Naša postojanka je bila zgrajena v zelo gosti smrekovi šumi, da je nisi opazil, če si bil pet metrov od nje oddaljen. Globok sneg, ki je zapadel, je še povečal konspirativnost postojanke. Bilo je šest objektov. Dve baraki za ranjence s kapaciteto 35—40 ležišč. Imeli smo majhno operacijsko barako. Uprava je bila majhna zgradba v merilu 4 m × 4 m. V njej so bila nameščena ležišča kakor v spalnih vagonih. V njej smo spali komisar Nace, upravnik dr. Dušan, bolničarka Sonja in jaz. V decembru smo imeli v bolnišnici prepoved kurjenja podnevi zaradi vidljivosti dima. Edino v kuhinji smo kurili. Toda ta je bila tako vlažna, čeprav je bilo v njej mrzlo. Vstajali smo pozno. Naš zajtrk je bil močnik. Delo v bolniški baraki je bilo seveda otežkočeno zaradi nizke temperature; zaradi nje so posebno trpeli bolničarji. Bolniki so kar po ves dan ležali pod odejami. Mi smo hodili stalno v plaščih, obupno nas je zeblo v noge. Ni čuda, da smo imeli vsi vsaj nekoliko zmrznjene noge. Sem in tja sem se odločil za sprehod. Toda edina pot, ki je držala iz postojanke, je šla strmo navkreber. Za slabo hrano, katero smo imeli, je bil to prevelik napor. Čeravno so bili dnevi kratki, so se nam zdeli dolgi — brezkončni. Komaj smo dočakali mrak, da smo si lahko zakurili. Takrat smo si vsi oddahnili. Imeli smo še nekoliko karbida in smo zvečer tudi malo čitali. Ko smo zvečer zakurili v baraki, je bilo poleg peči in na gornjih ležiščih kar prijetno, na spodnjih pa je bilo stalno mrzlo. Ponoči nismo kurili, zato smo se pokrivali s štirimi odejami. Seveda tudi operirati nismo mogli podnevi, ampak samo ponoči, ko smo operacijsko barako zakurili. Peč v baraki je bila slaba, operirali smo pri dokaj nizki temperaturi. Če je le malo posijalo sonce, sva se z Angležem Stephenom šla „sončit“. Napravila sva si v snegu luknjo, jo pokrila s smrečjem in odejami in se zavila. V stalnem pogovoru z Angležem sem spet nekoliko osvežil svoje znanje angleščine. Štef, kot smo mu pravili, je bil doma gradbeni delavec. Živel je v Londonu. Bil je pri RAF-u (aviaciji) kot mitraljezec. Njegova noga se je dokaj popravila, da je že lahko hodil okoli bolnišnice. Njegov rojak Valter ni bil tako srečen. Moral sem mu amputirati nogo nad členkom. Vendar se je njegovo stanje po operaciji vidno zlepšalo, posebno ker ni imel več bolečin. Štef je bil kaj prijeten človek, vsi so ga v bolnišnici radi imeli. Bil je zelo uslužen, vsakemu je rad pomagal. Če je bilo treba, je kidal sneg, cepil drva, nosil vodo. Zaradi hrane se ni nikoli pritoževal, popol-

noma je razumel težave, s katerimi smo se borili. Prav rada sva politizirala. Posebno se je zanimal za organizacijo partizanskega pokreta in se divil našim uspehom... Igral je z ostalimi pridno šah. Strašno rad je kadil ter imel navadno vedno tobak. Pošiljala mu ga je angleška misija kakor tudi knjige. Te knjige je tudi meni posojal, drugim pa jih je dajal, da so si iz listov delali papirčke za cigarete.

Naš glavni dobavitelj tobaka je bil Karel. Star je bil okoli 40 let. Pobrisal jo je Nemcem iz taborišča, kjer je bil na delu. Bil je za kuharja. Če ni imel tobaka, je postal siten in nervozen. Doma je bil blizu Kamnika. Za noben denar ga nisi zadržal v postojanki. Kljub globokemu snegu in Nemcem, ki so se stalno sprehajali po dolini, se je možakar odpravil na 'žic-patrolo'. Poznal je vse kmete in vedno je prinesel poln nahrbtnik domačega tobaka. V njegovo čast bodi povedano, da ga je vedno bratski delil z bolniki.

Po novem letu je začel mraz le preveč nagajati. Odločili smo, da bomo kurili tudi podnevi, toda na 'znanstven' način. Ponoči smo sušil drva na peči, tako potem podnevi kurimo s popolnoma suhimi. Poleg ognja je moral stalno nekdo sedeti in paziti, da lepo gori in da se ne kadi. Dežurni je tudi zarana v temi že zakuril, da je bila baraka nekoliko ugreta, ko smo vstajali. V topli sobi smo lahko tudi delali. Začel sem prebirati Partizanski zdravniški vestnik, izuril sem se v strojepisju in s Štefom sem imel vsak dan angleške ure. Lotil sem se pisanja strokovnih člankov. Dnevi so minevali mnogo hitreje in prijetneje. Sicer pa smo bili popolnoma odrezani od sveta. Z dolino smo imeli zveze le takrat, kadar je šel naš intendantski vod po hrano ali kadar je prinesel kurir kake novice. Njegova poročila so bila skoro vedno slaba. Zvedeli smo vedno za kako novo hajko, ki so nam jo pripravili Nemci. Ker pa od spodnje strani ni bilo nobene sledu o bolnišnici, je niso mogli odkriti. Počutili smo se relativno varne. Iz sveta že ves mesec ni bilo poročil. Iz trga (Ljubno) so prihajala različna poročila. Nemci so 14. I. 1945 razpisali volitve za župana. Namesto svojih nemških županov so dovolili, da so si Slovenci izbrali svoje lastne ljudi. Zvedeli smo tudi, da je padel načelnik sanitarnega odseka IV. operativne cone tov. Peter (mišljen je dr. Peter Držaj, ki je padel na Moravškem — opomba pisca). Ta novica nas je zelo poparila. Tov. Peter je bil zelo priljubljen zavoljo svojega ljubeznivega vedenja in dobrih organizatoričnih sposobnosti. Zvedeli smo tudi, da so bile nekatere naše postojanke odkrite in ranjenci postreljeni. 16 ranjencev so Nemci prignali iz Luč na Ljubno in jih tukaj ustrelili. (Belogardisti, ki so prišli iz Kranjske, so odkrilj bolnišnico v Podvolovljeku in so v bunkerju v bližini Ljubnega vse ustrelili — opomba pisca.) Okoli božiča je šla mimo P. p. (Mišljena Podplanina, kjer je stala bolnišnica Celje — opomba pisca) Tomšičeva brigada in štab cone. Na P. p. so ostali 5 dni. Pustili so nam tudi 8 tovarišev z zmrznjenimi nogami, katere smo namestili na podstrešku (zasilna bolnišnica nad kmetom Tratnikom — opomba pisca).

Izdani

Bilo je konec januarja. Snežilo je v ogromnih kosmih. Vsi smo morali pridno kidati, da smo si napravili poti med posameznimi objekti postojanke. Za tovariše, ki so prinašali hrano na postojanko, je bil napor nepopisljiv. Udeležil sem se takega pohoda, ko smo iz doline gnali dve junici na postojanko. Živinčeta sta kaj kmalu onemogla v snegu. Bilo je za nas in za telici obupna muka in trpljenje. Na poti ju nismo mogli zaklati, kar tudi ponoči in v izredno visokem snegu, ni bilo mogoče. Bali pa smo se tudi, da bi po naključju prišli in zapazili sledove... Z največjo muko smo ju pririnili do neke pastirske bajte (Tratnikovi pastirski stani — opomba pisca) in ju tam pustili preko noči. Mi sami pa smo prišli napol mrtvi ob tričetrt na eno v postojanko. Ob petih zjutraj pa so morali že spet tovariši po nje, da bi jih še v jutranjem mraku spravili na varno. K sreči sta se živinčeta preko noči toliko opomogla, da sta peš prišla do postojanke.

Bilo je 30. I. Tov. Karel in tov. Levstik sta vkljub visokemu snegu morala iti „na žic-patrolo“. Na postojanki namreč ni bilo tobaka. Popoldan se vrneta brez tobaka, namesto tega pa prineseta strašno novico: postojanka je izdana. Nemci so že pred tremi dnevi skušali priti do nas in nas vse zajeti. Bili so že na pol poti, ko jim je visoki sneg onemogočil prodiranje. Tragična situacija! Sredi zime, 30 ranjencev, za katere je treba skrbeti, in sedaj kam? Vprašanje, ki ga lahko reši samo partizan. In rešili smo ga! Takoj smo postavili poostreno izvidnico. In res smo videli na poti gaz, do kamor so Nemci prišli. Od nas so bili oddaljeni komaj dober kilometer zračne črte. Intendant Tonček je še isti večer odrinil v dolino, da zve vse o izdaji. Bolniki so se vsi takoj oblekli in mnogi so takoj začeli zapuščati postojanko, češ, da ju bodo Nemci ponoči obkolili. Komaj smo jih pomirili. Težke ranjence smo z veliko muko spravili po globokem snegu v zemljanko. Potem nas je zalotila noč. Postavili smo tudi stražo, kar sicer nikoli nismo storili. V upravi smo vsaki 2 uri menjali dežurstvo. Ob treh se je vrnil Tonček in nam je povedal naslednje: »Nemci so pred tremi dnevi prišli do kmeta Tratnika, na čigar zemljišču je postavljena bolnišnica. Imeli so s seboj precej natančen načrt položaja postojanke. Ker ni bilo gazi, je bilo zelo težko gaziti in kolona 60 ljudi je prišla ob 16. uri šele na pol poti. Zaradi mraka so se vrnili z namenom, da prihodnji dan nadaljujejo započeto delo. Tratnik je še isti večer dal našemu intendantskemu vodu pošto o situaciji. Vodja voda pa ni poslal kurirja k nam, ker se je bal, da nas ne bi izdala sled. Bili smo res na milost in nemilost predani usodi. Usoda je bila z nami. Isti večer in vso noč je bil najhujši snežni metež. Zapadlo je nad pol metra snega. Trenutno smo bili rešeni...«

Naslednji dan smo z vso naglico nadaljevali z evakuacijo bolnišnice. Vso hrano smo poskrili, ravno tako vso opremo bolnišnice. Skrili smo vse peči, vsa okna, ves sanitetni material itd. Vse deske,

ki so bile na razpolago, smo odnesli do zemljanke. Opoldne je bila naša postojanka kakor izropana in opustošena. Zbrali smo se k zadnjemu kosilu. Evakuacijo smo izvedli na naslednji način: Okoli 25 se jih je javilo takoj v edinice ali pa so odšli na svoje domove na bolovanje. Tudi nekaj osebja, med njimi dve bolničarki, sta se javili za edinico. Nekaj ranjencev smo odpravili v podstrešek. Vsa ta kolona je odšla opoldne po kosilu. Vsi so dosegli svoj cilj. Deset najtežjih ranjencev smo zadržali. Nje in pet oseb smo pustili v zemljanki s poveljem, da se tam takoj zgradi, na pol v zemlji, še majhna baraka, da bo prostora za vse. Dali smo jim na razpolago ves potreben material in orodje. Do zemljanke smo spravili tudi hrane za mesec dni in potrebni sanitetni material. Nato smo takoj zamaskirali vse dohode do zemljanke, prejeli so povelje, da se ne smejo premakniti, dokler ne dobijo od nas poročila ali pa v skrajnem primeru. Zemljanka je bila četrť ure oddaljena od bolnišnice v zelo skritem in izredno težkem terenu. Bilo je videti, da jih Nemci ne odkrijejo. In res, ravno ta postojanka se je pozneje najbolje obnesla.

Mi, kar nas je še ostalo, smo ob prvem mraku krenili. Bili smo huje natovorjeni kakor konji. Nosili smo vsak svojo osebno opremo, tri odeje in dve vreči hrane. Iz postojanke nismo krenili po naši konspirativni poti, ampak po poti, ki smo jo uporabljali pred ofenzivo. Na ta način smo Nemcem hote pokazali pot v bolnišnico. Želel sem, da Nemci z lahkoto najdejo našo postojanko, zato da ne bi preiskovali okolico in pri tem po naključju odkrili zemljanko. Morali smo na sveže gaziti sneg. Udirali smo se do pasu. Na nekaterih mestih je bila na snegu skorja, ki pa ni bila dovolj trdna, da bi nas držala... To nas je najbolj zmučilo. Zaradi tega smo morali vreče s hrano pustiti in najprej napraviti steže ter se potem vrniti po vreče. Tako smo morali težavno pot to noč dvakrat premeriti... To nas je popolnoma ubilo. To pot bi v normalnih razmerah prehodili v pičli uri. V tej noči pa smo porabili sedem ur. Na koncu smo pa morali po zmrznjeni poti v zelo strm hrib. Bili smo dobesedno ubiti in na koncu svojih moči, toda bili smo na svojem cilju. Prišli smo na osvobojene »grunte«.

Osvobojeni grunti

Osvobojene »grunte« smo imenovali ono šumo, v katero smo se skrili že decembra ob prvem prihodu Nemcev. Tudi na »gruntih« se je nekaj spremenilo. Obe ženi, ki sta bili od takrat edini prebivalki gruntov, sta se selili. Rekli sta, da je mesto preveč znano. Pod previsno skalo, kjer sta stanovali, se je sčasoma zgradil bunker. Zunanjo steno so tvorile deske in vejevje, notranjo steno pa skala. Vse špranje so bile dokaj dobro zapažene, tako da se je ob primernem bgnju temperatura prijetno dvignila... Kakih 20 metrov dalje so naši fantje postavili nov bunker skorjevko. Zadnjo steno je tvorila skala, stranske stene so bile pokrite s smrekovimi skorjami, prednja

stena je bila napravljena iz desk. Tudi vrata z majhnim okencem so bila. Tloris skorjevke je meril $2\frac{1}{2}$ m $\times$ $2\frac{1}{2}$ m. Skorjevka je imela prostora za 6 ljudi... Kot rečeno so predstavljali osvobojeni »grunti« gosto šumo na zelo strmem pobočju. Z obeh strmin tega pobočja je tekel potoček. Pot v dolino je držala po pobočju do potoka. Da bi zbrisali sled, smo nato hodili nekaj časa po potoku in nato po strmem pobočju do kmeta Planinca. Nemci še pri njem niso bili nikoli, zaradi tega smo ga šteli za edinega osvobojenega kmeta na Štajerskem. Planinčeva hiša je stala na hribčku, ki se je strmo spuščal proti potokoma, ki sta tekla z desne strani hiše. Tam, kjer sta se potoka združila, je stala drvarska kočica in tod mimo je držala pot od Primskovega vrha na Podplanino. To pot so Nemci večkrat uporabljali, vendar do kmeta Planinca niso nikoli prišli. To je tudi rešilo naš intendantski vod, ki je bil dolgo časa pri Planincu, dokler si ni zgradil na »gruntih« bunkerje. Nekoč so ob močnem snežnem zametu prišli Nemci po omenjeni poti ter se pri drvarski bajti odpočivali. Nastavili so mitraljeze proti Planincu. Tovariši so jih šele takrat opazili. Vsi so se takoj hoteli umakniti iz hiše. Situacijo je rešil moj kurir Franci, ki jim je s puško v roki zabranil izhod iz hiše. Če bi se bili umaknili, bi jih Nemci opazili...

Na »gruntih« se je začelo naše novo življenje. Vreme nam je bilo zopet naklonjeno. Ves februar je sijalo sonce in mi smo se začeli sedaj bolj uspešno kot o božiču sončiti. Ozračje je bilo mirno. Nemci niso poizkušali najti bolnišnice. Svobodno smo se gibali pri kmetih na Podplanini...

Sedaj smo imeli tudi boljše zveze z dolino in ostalim svetom. V istem času smo tudi zvedeli za tragedijo, ki se je odigrala nedaleč od nas. Kurirji s tov. Cirkom (poročnik Ciko je bil za zvezo pri štabu IV. operativne cone, bil je ranjen in se je zdravil na stanici, doma je bil iz Ljubljane) na čelu, so si postavili bunker na zelo strmem pobočju. Vreme je bilo toplo in neke noči se je plaz prav nad bunkerjem odtrgal in pokopal vseh 6 tovarišev. Plaz je bil tako debel, da bi vsa reševalna dela bila zastonj.

V tem času smo zvedeli, da so se belčki, ki so do sedaj bivali v Lučah, preselili na Ljubno. Ker so jim bile znane mnoge stvari, o katerih Nemci še pojma niso imeli, smo se tega prihoda precej prestrašili.

Lotili smo se novih ukrepov opreznosti. Da bi imeli boljše obveščevalno službo, sem hotel izvidnicó treh ljudi poslati na kako mesto bliže Ljubnega. Pri izbiri tega mesta mi je pomagal tukajšnji domačin Gjuro. Pokazal mi je mesto, od koder se lepo vidi cesta iz Ljubnega do Rastk, pobočje leži popolnoma južno in kakih 200 metrov nad dolino. Tukaj je bilo strmo pobočje, velike skale, nedostopen teren, gosta šuma. Moja odločitev je bila takoj storjena. S kurirjem Francom in Gjuro smo se 14. II. preselili v naš novi dom.

Podstrešek

V slovenskih partizanskih bolnišnicah je bila navada, da je bil v bolnišnici ali pa nekje v njeni bližini podstrešek. To je bilo navadno ležišče s streho brez vsakih sten. Služil je za ležišča osebja ali lažjih ranjencev in prebolewnikov, seveda samo poleti. Tudi pri nas je bil tak podstrešek, in sicer na drugi strani Komna, kako uro oddaljen od postojanke. V začetku je bil to podstrešek v pravem pomenu besede. Vsi smo bili prepričani, da ne bo treba to zimo ostati v hosti. Ko pa le ni kazalo na bolje, smo jeseni spremenili podstrešek v majhno postojanko. Podstrešek je dobil še stranske stene in kuhinjo, tako da je bilo prostora za 20—25 ljudi. V decembrski hajki se je nabralo tudi do 40 ljudi. Jasno je, da je nastala precejšnja gneča, zraven tega pa še veliko pomanjkanje hrane. Te razmere so šle v prvi vrsti na škodo ranjencev. Iz tega položaja sta podstrešek rešila naš komisar Nace in intendant Tonček. Organizirala sta pohod na bunkerje hrane v dolini, katerega so se udeležili vsi zdravi. Ta pohod sta ponovila trikrat in na ta način je dospelo spet nekaj hrane. Razmeroma najlažje je bilo rešeno vprašanje živine, to je mesa. Stvar je bila samo v toliko nevarna, ker so morali kmetje prijaviti vso živino Nemcem. Vsak zakol je bil strogo prepovedan in zaradi tega niso hoteli dati več živine. Iz te zagate nas je rešil novoizvoljeni občinski odbor, ki se je v vsakem oziru dobro izkazal. Če smo vzeli živino, je kmet to javil občini in se je zadeva uredila tako, da Nemci niso zvedeli ničesar. V glavnem se mi je posrečilo, da sem število ljudi na podstrešku zmanjšal... Ta načrt se mi je posrečil od 1. II.—13. II. Na podstrešku je ostalo samo še 18 ljudi...

Velika hajka ali lov na ljudi

»... V prvem tednu marca je prišel komisar k meni ter mi predlagal, da bi opustili zemljanko z bolniki in ranjenci in zgradili novo v bližini doline na zelo skritem in nedostopnem mestu. Na ta način bi oskrbovanje postalo lažje. Pristal sem na ta predlog. Nisem vedel, da smo s tem podpisali smrtno obsodbo 6 tovarišem. V novo zemljanko smo prenesli 4 najtežje ranjence, katere smo z veliko muko strgali smrti. Vsak od njih je bil večkrat operiran. Zadnje čase se jim je stanje izboljšalo. Dodelili smo jim kuharja Jožeta in bolničarja Uroša (bolničar je bil Uroš Marčič iz Braslovč — opomba pisca). Znosili smo jim v bunker precej hrane in nato bunker zaprli. Bili smo prepričani, da smo storili vse najboljše za te tovariše in tudi za konspiracijo te postojanke. (To zemljanko so v marcu 1945 našli Ukrajinci, ki so hajkali pod Komnom in Podplanini. Vse ranjence in strežno osebeje so pobili — opomba pisca.)

... Nemške čete, ki so prišle hajkat v to pogorje, so bile sestavljene iz Ukrajincev, pomešane s SS-ovci. Njihovo število je bilo okoli

30000 mož. Bili so namenjeni na fronto. Med potjo pa so priredili majhen »lov na bandite«. Hajke po gorah se je udeležilo okoli 19000 mož. Ostali pa so krenili po cesti Mozirje—Gornjigrad in naprej na Kranjsko. One čete, ki so šle na Mozirske planine, so kmalu naletele na naše edinice. Naši so spoznali situacijo in so se začeli previdno umikati proti Teru ter so se spretno izmuznili iz Podtera in v bližini Ljubnega smuknili na Šentprimoški vrh in dalje. Naše izgube so bile precej manjše v primeri z onimi, ki so jih imeli Ukrajinci in Nemci. Tukaj so hoteli Nemci naše popolnoma uničiti. Takoj zjutraj so poslali po pomoč, ki je prišla okoli poldneva. Takrat se je situacija zaradi umika naših edinic popolnoma spremenila. Na mestu, kjer so bili partizani, so bili v teku popoldneva že Ukrajinci. Čete, ki so prišle Ukrajincem na pomoč, so od daleč zagledale vojake. Mislile so, da imajo pred seboj partizane in so udarile po njih. Ukrajinci, napadeni od zadaj od svojih ljudi, so mislili, da so jim prišli v hrbet partizani. Čete v dolini, ki so vse to opazovale, so začele tolči v svoje z artilerijo. Svojo napako so odkrili šele, ko je ena skupina obkolila drugo...

Do svita nisem mogel zaspati. Takrat smo vstali še bolj zbiti, kot smo legli. Skuhali smo hitro močnik na vodi, pospravili smo svoje stvari na varna mesta okoli bunkerja, nekaj hrane in odeje spravili v nahrbtnike, vzeli orožje ter čakali bodočih dogodkov.

12. III. Imeli smo stalno stražo na gornji izvidnici. Tudi ta dan se je čulo močno pokanje s sosednjega vrha, vendar ni bilo tako močno...

Tukaj se dr. Kukovčev dnevnik neha.

O zajetju dr. Kukovca po Nemcih pravi aktivistka Lizika Podlesnik (njen brat Franci je bil njegov kurir), naslednje: »Nekako sredi aprila so zajeli dr. Kukovca pri kmetu Tratniku v Podplanini. Ljudje so govorili, da je bila takrat hajka, kar pa ne odgovarja resnici. Zajetje se je zgodilo takole: Neki nemški stotnik je hodil večkrat iz Črne preko Podplanine na Ljubno. Pri nas je imel svojega dekleta. Nazaj pa so ga vedno spremljali policisti iz Ljubnega. Spremljali so ga tudi omenjenega dne. Pri kmetu Tratniku so počivali. Ravno takrat se je pri omenjenem kmetu mudil tudi dr. Kukovec. Tja je prišel pit mleko. Bil je oblečen v kmečko obleko. Ko je zagledal nemško policijo, je pričel bežati preko njiv v dolino, misleč, da je hajka in da nastopa policija iz gozda. Tako so ga ujeli. Če bi bežal proti gozdu, ki se začinja takoj za hišo, bi se bil lahko rešil.

Moj brat Franci je bil njegov kurir. Takrat je bil ranjen v koleno, zato je bil dr. Kukovec sam. Pravil mi je, da je imel dr. Kukovec v svoji angleški uniformi dozo morfija. Večkrat mu je dejal: 'Če me Nemci dobe, me bodo dobili samo mrtvega.' To se mu ni posrečilo.

Po zajetju je policija odpeljala dr. Kukovca na Ljubno, kjer je bil zaprt pri posestniku Budnu. Tam je bila nastanjena tudi policija. Pred njegovimi vrati je bila stalna straža. Kolikor mi je znano,

se je komandant Ljubnega pregovarjal z njim, da ga spusti na svobodo, če bi zdravil njegove vojake. Dr. Kukovec je to njegovo zahtevo odbil.

Nekaj dni pred popolnim polomom Rajha so Nemci vso noč neprestano streljali. Komandant Ljubnega je popolnoma podivjal. V svojem stanovanju je streljal v stene in ogledala. Govoril se, da je bil omenjeni komandant sošolec dr. Kukovca, vendar to ni potrjeno. V tej noči so odpeljali dr. Kukovca od Budna in ga umorili. Kako se je tragedija izvršila, bo ostalo najbrž nepojasnjeno.

Nekaj dni po odhodu Nemcev so Ljubenci, ki so dr. Kukovca dobro poznali, začeli iskati njegovo truplo. Iskali so ga predvsem okoli Rasul. Končno so našli za rasulskim pokopališčem mesto, ki je bilo prekrito s svežim travnatim rušjem. Ko so na tem mestu začeli kopati, so našli truplo dr. Kukovca s popolnoma razbito glavo.

Njegov dnevnik je bil shranjen pri mojem bratu Francetu.«

Usoda se večkrat neusmiljeno poigra s človekom, tako se je tudi z dr. Kukovcem. Ko je svoboda prihajala s hitrimi koraki in prinašala svetle dni, je omahnil v smrt.

Iz njegovega dnevnika je značilen tudi naslednji odstavek o izvidnici, s katere je bil lep razgled in s katere so opazovali premike Nemcev. Takole piše: »... Na tej izvidnici sem presedel mnogo ur. Včasih sem se sončil in grel kot martinček, včasih pa opazoval ure in ure avione. Drugič sem zopet pisal strokovne stvari, čital ali pisal o našem življenju. Ali bodo te vrstice sploh koga zanimale? Ali bodo zmogle prikazati vse ono, kar smo pretrpeli, ko smo čakali in upali? Morda bodo nekega dne ostale v hajki pod kako skalo in če se ne vrnem, jih mogoče nihče ne najde. Zakaj jih skrivam? Če bi ti listi prišli Nemcem v roko, bi preveč zvedeli. Zato jih imam stalno na varnem mestu in le kadar pišem, jih privlečem na dan. Največ sem čakal in upal v skalovju... Tukaj sem zagledal prvega metulja in prvi list, ki je odganjal na mladi veji. Od tu sem opazoval zimo in vesno. Natančno sem si zapomnil vsako kopno mesto na nasprotnem vrhu ter ga vsako jutro in vsak večer primerjal, če se je povečalo. Videl sem na tem vrhu prva drevesa zeleneti... Gledal sem, kako so tam orali in branarili polja, kako so zeleneli travniki in kako je poganjala ozimina. Pomlad, kako smo te želeli in te klicali vso to zimo! Bili smo prepričani, kdor te učaka, učaka tudi novo življenje. Kolikokrat je Franci rekel: 'Naj bo samo kopno! Spet bodo hodile brigade po Štajerski in rušile postojanke. Spet bo življenje za partizane in smrt za Nemce.'... Ležal sem in gledal plavo nebo. Moje misli so hitele sem in tja, samo sedanjosti so se izogibale... Naprej, naprej svobodi nasproti! In je še ni. Prišla bo, samo kdo je učaka! Skozi drevje se iz tega mesta lepo vidi Ljubno in Rasulje. Ne vem, če je kdo kako umetnino gledal s tako željo, kot sem to jaz. Ona mi je predstavljala simbol življenja, simbol svobode...«

ČRNA PRST, RODICA, PA ŠE NEKAJ

ekak čuden nemir nastane v vagonu, ko odpelje vlak s postaje v Nomenju proti Bistrici. Potniki se začno nekam navidezno malomarno ozirati proti policam, potem malomarno vstajajo, kot bi ne bilo nič posebnega. Ko pa zavije vlak okoli Ajdovskega gradca, so kovčki že v rokah in oprtniki na hrbtu in kmalu stoji pri obojih vratih prava kača. Ta se pripravlja na start za dirko 50 m s postaje do slavnega bohinjskega avtobusa, ki kaže svojo »privlačnost« — eno od posebnih bohinjskih privlačnosti — s tem, da med suvanjem, prerivanjem s komolci in koleno požira vse preveliko odmerjeno porcijo potnikov. Danes gledava z Janezom to tekmo ravnodušno, ker sva tako srečna, da tega vozila ne potrebujeva. Ko tako mirno stopava proti vasi, pripovedujem Janezu, kako prijetno sem se štirinajst dni prej vozil tja do Zlatoroga, naslanjajoč se v gneči na zajetne prsi obilne dame, ki so parirale vse sunke, čas pa sem si preganjal s tem, da sem se ogledoval v bleščeči pleši potnika pred seboj in prešteval ostanke las na njegovi glavi. Vidite, tako je hitro minil čas in od prelepega Bohinja nisem imel nič ne jaz in ne — potniki po uspešni dirki.

Pot iz Bistrice na Črno prst je znana. Mimo velikega vojaškega pokopališča iz I. vojne na Gmajni preide čez občinski pašnik v prijetno gozdno senco. Da so prvi septembrski dnevi, pripovedujejo lastovke, ki se v trumah zbirajo na žicah električnega voda in veselo čivkajo nad grobovi, ki so deloma že zravnani z zemljo; ni napisa na njih, ograja je razpadla, živina se lahko pase po njih — vse priča o nehvaležnosti ali vsaj pozabljivosti današnje generacije. Res je, Bohinjci so postavili na planini Na kraju, kjer je bil med I. vojno veliki Erzherzog Eugen Lager, skromno piramidico z napisom »Branilcem Bohinja«. Pod njo so prenesli kosti ondotnega malega pokopališča. Na žalost tudi ta spomenik že razpada. V gozdno senco na poti so vrinjene lepe košenice, mimo odličnega studenca drži pot, tako da ni tako dolgočasna kot tista z brezkončnimi serpentinami od Savice do Komne. Večkrat sem se tam že skušal zabavati s tem, da sem jih hotel prešteti do konca. Vedno sem se zmotil. Zato sem se pred štirinajstimi dnevi čutil olajšanega in neskončno presenečenega, ko sem zapazil, da jih je zadnji markacist začel lepo numerirati. Sredi pota pa je tudi on obupal in z njim tudi jaz, da bi mogel vendar enkrat končno pismeno ugotoviti njih število.

Tako se človek z lahkoto in brez utrujenosti znajde na planini pod Črno prstjo, na planini Za Liscem, kot jo imenujejo domačini. Tam je stala tja do II. vojne Orožnova koč, prva koč, ki jo je postavilo leta 1894 takrat ustanovljeno SPD. Bila je svoj čas dobro obiskana in z njo Črna prst. Zaradi okupacije tudi po tridesetih letih ni še našla tistega zanimanja, ki ga zasluži. Če se danes kdo vpra-

Foto dr. J. Prešern

Italijanski vojni spomenik, obenem zavetišče Alberto Picco — leta 1949

šuje, zakaj niso postavljali tedaj koč po vrhovih, temveč razmeroma nizko (Orožnova, Vodnikova, Vilfanova in več nemških koč), je najti odgovor v tem, da ni šlo le za stroške prenosa, temveč je igralo veliko vlogo vprašanje vode, ker betonskih kapnic tedaj še niso poznali.

Ta planina je danes zapuščena, zanemarjena, očitno propada in se bliža opustitivi kot mnogo drugih. Ko smo leta 1940 prišli utrujeni s Komne pod grebeni — po vrhovih so sedeli Italijani — ni bila samo kočja dobro oskrbovana, bila je v polnem obratu tudi planina s tamarji, pastirskimi stanovi in vodno črpalko na sredi. Leta 1949 je bila tam še ena večja pastirska kočja z ognjiščem in ležišči na senu. Danes je iz nje postal živinski hlev, tamarji razpadajo, vodnjaka ni več in planina se zarašča. Od nekdanje Orožnove kočje so ostali samo še temeljni zidovi. Prvi septembrski dnevi po deževnem poletju teko, sledovi kažejo, da je bila živina odgnana v dolino, vse skupaj pa dela nekam turoben vtis kljub lepemu dnevu. Ubereva zato hitro pot navzgor proti vrhu, kamor nismo smeli trideset let, gledat smo ga smeli samo od spodaj z dolgočasne in utrudljive poti pod vrhovi, navzgor, navzdol, okoli reber in podanjkov, če smo hoteli napraviti tisto dolgo pot s Komne mimo številnih graničarskih karavil pod vrhovi na južni strani Bohinja.

Pot zavije pod severno prepadno steno vrha s črno liso, po kateri je gora dobila svoje ime, ostro na levo na sedlo, kjer stojijo tik ob nekdanji meji razvaline naše stražnice, obrne se nato zopet

Italijska stražnica na Črni prsti l. 1949

Foto dr. J. Prešern

na desno, da pripelje v prav kratkem času do kočice na vrhu. Ta pa je predelana italijanska obmejna stražnica. Imela je poprej nekako kupolo, dostopno iz zgradbe same, od koder je imel stražar prost pogled na vse nebesne strani in seveda tudi globoko dol v Bohinj. Ta kupola je danes odstranjena, nekaj sten v notranjosti izbitih in je tako nastala kočica, s kuhinjo, obednico, ki je obenem skupno ležišče z enonadstropnim pogradom za kakih 10 oseb. Vpisna knjiga kaže, da obisk ni ravno velik. Zaradi prelepega razgleda in čudovite flore je bila gora dobro obiskana, tridesetletna okupacija pa jo je vrgla v skoraj popolno pozabo, iz katere se kljub velikemu razvoju planinstva ni mogla več dvigniti, čeprav se tura da opraviti iz Ljubljane v enem dnevu s sestopom v Podbrdo. Žal, da koči manjka vsaka udobnost, kajti po svojem bistvu je le zavetišče. Vlaga sili vanjo na vseh straneh, ker je to zgradba iz kamna in betona, prislonjena z zadnjo steno na zemljo samo. Pri drugih zgradbah so se Italijani temu izognili na ta način, da so steno odmaknili od zemlje, katero so zajezili s škarpo in napravili tako med njo in kočico hodnik z večnim preprihom. Pred podobnim problemom je stal graditelj ob predelavi rifuggia Alberto Picco vrh Krna za Gomiščekovo zavetišče. Arhitekt je kamenito zgradbo umetno izoliral, na vrh pa postavil leseno nadstropje s povsem suho spalnico.

Topel in jasen zgodnjejesenski dan je in v toplini sončnega popoldneva trepeta daljava v sivini soparice, ki napoveduje še lepo

vreme. Prav na vrhu, tik nad streho kočee, na debeli travnati grivi modrujeva kot laika o teh gradbenih problemih, kot planinca pa uživava čudovit krožni razgled proti severu na vso dolgo verigo Julijcev; vse Karavanke od Jepe do Begunjščice nadaljujejo dolgo verigo tja do Kamniških v zeleno Štajersko. Iz Savske doline preskoči pogled na Loško pogorje z Ljubnikom in Blegošem in od tja čez Porezen v zamegleno daljavo našega Primorja.

Vse te prelepe užitke pa greni zoprni okus po karbolineju ali teru, ki ga je pustil v grlu zaužiti čaj. Oskrbnica pravi, da voda sama sploh ni užitna, ker mora kapnica preko ploskev, namazanih z eno navedenih tekočin, okusa pa da s kuho ni mogoče popolnoma pregnati. Naj nama bo odpuščeno, če sva se zatekla k vinu, ki ga je bilo vsega skupaj po šest deci na vsakega. O, odkrit človek sem in rad priznam, da temu ni bil kriv samo ter ali karbolinej. Bral sem pri opisih vzponov na Everest in druge osemtisočake, da se v višini nad 8000 m pojavlja tako imenovana evforija, posebne vrste dobropočutje, ki je v tistih višinah smrtno nevarno, ker pričara nekaj, česar ni. Resnica pa je, da se neke vrste dobropočutje pojavlja že veliko niže, kar se kaže v tem, da še trezni ljudje pojejo in žvižgajo in uganjajo šale, ki jih sicer nikdar ne. Od Abrahama dalje pa to poskušajo ljudje dvigniti do viška še s pijačo. Zato alkohola iz koč ne bo mogoče pregnati, pijančevanje pa se bo dalo omejiti ne s policijskimi odredbami ali s pretiranimi cenami, temveč v prvi vrsti le s propagando. Pa tudi z dobrimi zgledi.

Ko sva vprašala, kaj bi bilo za večerjo, je oskrbnica odgovorila:

»Pašta - špageti.«

Tako globoko sem vzdihnil, da me je Janez začudeno pogledal. In sem mu obširno pripovedoval in opisoval svojo hrano pred štirinajstimi dnevi, ko sem prehodil pot iz Bohinja čez Krn in dol do Kobarida. V koči pod Bogatinom sem vprašal po topli večerji.

»Špageti.«

Na Krnu:

»Krompirjeva juha s špageti, fižolova solata od lanskega suhega fižola in pražen krompir.«

Čudovita kombinacija, ali ne?

Nič nisem izbirčen in mi je ta večerja teknila. Tolažil sem se, da bom v Planinskem domu v Vrsnem prihodnjega dne dobil izdatno kosilo. Ko sva s tovarišem natanko opoldne vprašala po kosilu, sva dobila kot odgovor protivprašanje:

»Ali imata kruh?«

K sreči sva imela v nahrbtniku še star krajček. Kruha da zato ni, tako so nam dejali, ker je pošel, v Kobarid ponj je pa tako daleč, dala bi se pa dobiti jajca. Za vsakega po dve sva naročila, prišlo jih je pa na mizo samo — tri. Toliko da jih je bilo še na zalogi, več jih pa tudi v celi vasi ni dobiti. Razdelila sva si jih tako, da je tovariš dobil dve, jaz pa eno, kajti jaz imam samo še tretjino želodca. Matematično natančno in tovariško, ali ne? Ko sva obiskala še Gregorčičevo domačijo in njegov večni dom »tam pri Sv. Lov-

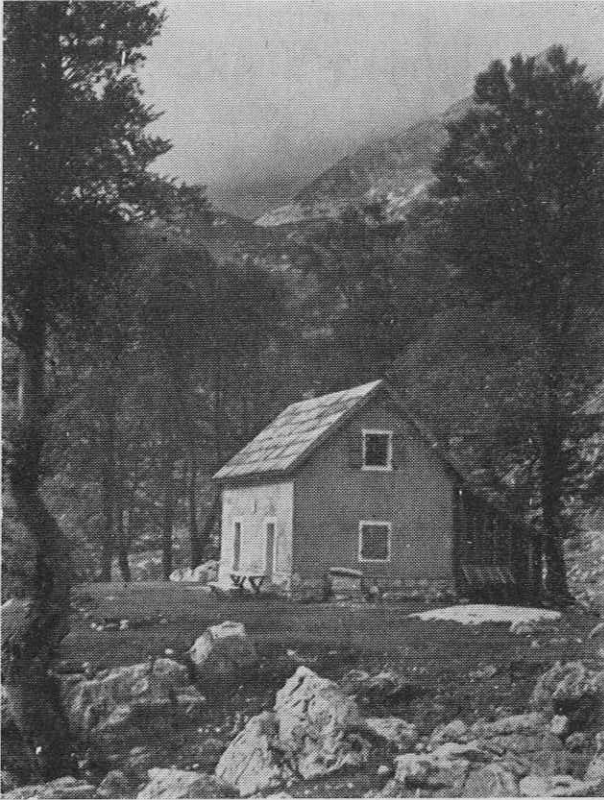

Foto dr. J. Prešern

Koča na planini Razor

renci«, sva se seveda že vnaprej veselila večerje v Kobaridu, tem prelepem mestecu pelargonij in oleandrov pred vsakimi vrati. Nekdanja gostilna na trgu ima sedaj ponosen napis »hotel«. Pa so nama rekli, da v tistem umetnem vrtičku, obdanem z ograjo bršljina v čebričkih — na Dunaju pravijo takemu vrtičku »Schanigarten« — ne servirajo, tak odgovor sva dobila tudi v točilnici, kjer so naju odkazali v obednico, kjer se večerja servira brez jedilnega lista le kot table d'hôte natanko ob sedmih zvečer. In za večerjo za stalne in prehodne goste, kaj mislite?

»Pašta - špageti!«

Vsa čast temu hotelu, kajti porcija je bila tako ogromna, da je niti tovarišev nedotaknjeni želodec ni mogel pospraviti.

Na prst debelih slamnica sva prebila noč in se zbudila bolečih kosti v prelepem jutru. Tabla pred kočjo pravi, da je do planine Razor šest ur, na Komno pa sedem. Res? Saj nama ob slovesu ob šestih zjutraj pravi oskrbnica: »Ob dveh bosta na planini Razor.«

(Nadaljevanje sledi)

Andrej Aplenc:

MONT BLANC

reme je bilo spremenljivo. Razcefrani, sivi oblaki niso obetali nič dobrega. Z Zoranom sva sklenila, da se bova odpeljala z žičnico na Plan des Aiguilles, za naprej pa nisva imela načrtov.

Na mojo veliko jezo so me izletniki izrinili med vožnjo prav na sredo gondole, med kup nahrbtnikov, tako da mi ni preostalo drugega, kakor da sem si ogledoval vse mogoče obleke in frizure svojih sopotnikov.

Ko smo izstopili na Plan des Aiguilles, so se turisti, kar jih je prišlo z nama, razpršili v vse mogoče smeri. Med njimi je bilo tudi nekaj Mariborčanov, ki so šli na Mont Blanc. Midva pa nisva vedela, kam bi. Končno sva se odločila, da bova sledila kačipotu z napisom, »Restaurant Chalet 10 minut.« Hišico s tem zvenečim imenom sva kmalu dosegla in ko sva gospodinji s kretnjami dopovedala, da bi rada tu prespala, naju je odpeljala v sosedno stavbo, ki je bila na zunaj podobna hlevu. V njeni notranjščini sva odkrila lesene pograde in kup ljudi, ki so se ravno prebujali. Med njimi sta bila Francoz in Francozinja, ki sta se neprestano držala za roke, poleg njiju pa skupina Angležev, ki so bili »climbers«.

Po zajtrku v koči sva odšla pod severno steno Midijskega lednika Pélégria, katerega sva si hotela ogledati. Na njem sva naletela na skupino vojakov, ki so se vadili v reševanju ponesrečenca iz ledeniške razpoke. Kazalo je, da je to precej težak opravil.

Ogled ledenika je bil zaključen s tem, da se je ulil dež, midva pa sva se pognala v dir proti najinem hlevčku.

Razgled z Mont Blanca

Foto A. Aplenc

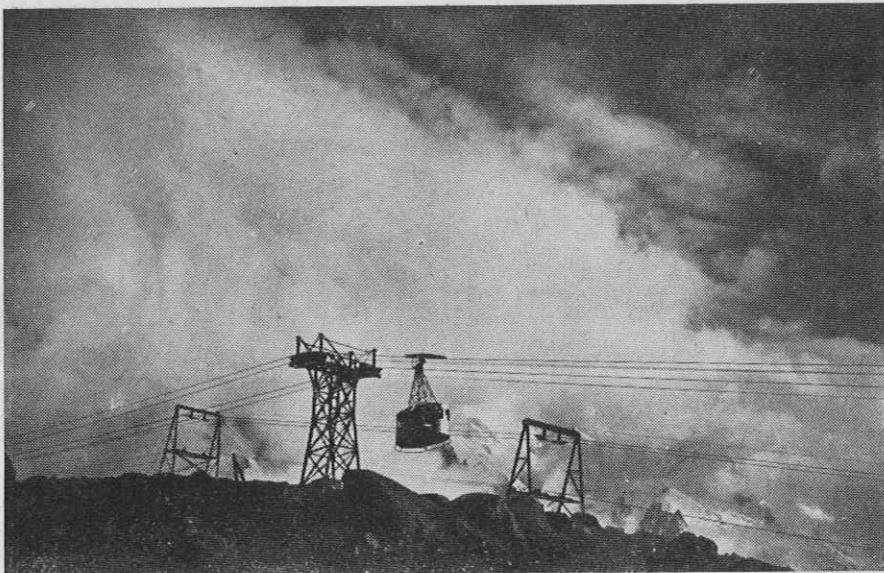
Zastrugi pod Mont Blancom

Foto Aleš Kunaver

Na ledeniku Bossons

Foto Aleš Kunaver

Žičnica na Plan des Aiguilles

Foto A. Aplenc

Nadaljnjo deževno dobo v tistem dnevu sva prespala, proti večeru sva pa, ker se je začelo jasni, kovala načrte za naslednji dan. Odločila sva se za Mont Blanc; neke prijazne francoske plezalce sva povprašala za pot in drugi dan odrinila iz koč v sivo, brezoblačno jutro.

Šla sva preko ledenika Pélégryn in po meliščih pod severno steno Midijskega proti ledeniku Bosson. Na začetku tega sva naletela na zgaženo stezo, ki naju je potem peljala vse do vrha Mont Blanca.

Prečkala sva ledenik, sledeč stezi, in na njegovem levem robu sva morala preko precej zračnih mostičkov. Pozneje, na povratku, sva videla več francoskih navez, ki so popolnoma mirno korakale preko takih snežnih obokov. Midva tega nisva zmogla nikdar, strah naju je bilo, da se bo sneg udrl, in na takih prehodih sva se vedno varovala.

Z ledenika sva prestopila v strma snežna pobočja in kmalu dosegla zavetišče Grand Mulets, ki je nekakšna stara lesena bajta.

Od tu naprej so se strma snežišča menjavala s skoraj vodoravnimi odstavki. Ker je bil sneg zmrznjen, sva lahko in hitro napredovala. Prve težave sva imela z mojimi očmi. Nosil sem smučarska očala, katerih celuloid je propuščal ultravioletne žarke. Zato so me začele najprej skeleti, nato pa boleti in čez dan sem imel še velike težave z njimi.

Po večurni hoji sva prišla na Grand Plateau, od koder se že vidi Vallot. Mislila sva, da ga bova kmalu dosegla. No, pa sva se precej zmotila. Čim sva prekoračila višino 4000 m, sva ostro občutila po-

Mont Blanc

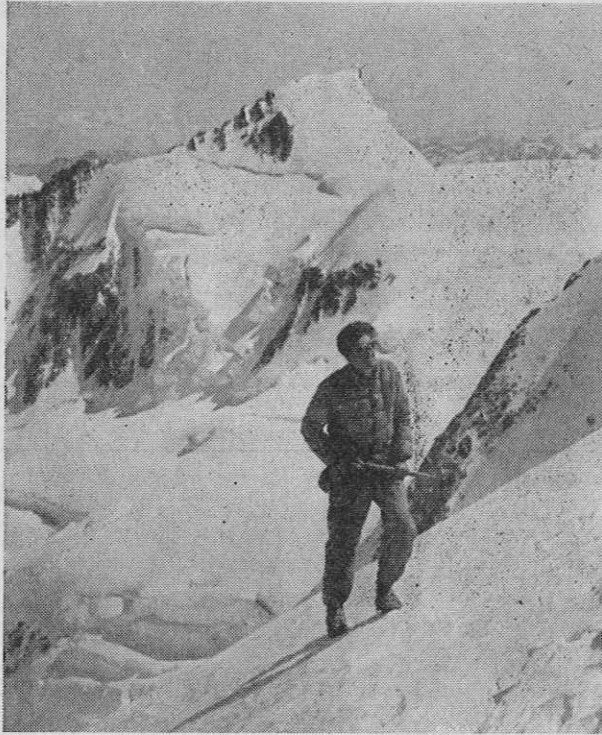
Foto A. Aplenc

manjkanje kisika. Poleg vsega so me še oči vedno bolj bolele, tako da sem se kar oddahnil, ko sva navsezadnje le stopila v aluminijasto kočo. V nasprotju z vročino, ki je žarela zunaj, naju je tu sprejel hlad. Počutil sem se precej slabo, predvsem zaradi oči. Bolečine so bile take, da sem skoraj stokal.

Po enoinpolurnem odmoru, v katerem sva si skuhala čaj, sva odšla na vrh. Zoranova vodniška očala, natlačena s papirjem, so mi precej pomagala. Prva polovica končnega grebena, ki drži na vrh, je bila za naju še vedno težka. Sopla sva, da nikoli tako. Sploh pa sva bila nad to turo zelo presenečena, saj še zdaleka nisva pričakovala takega fizičnega napora. Kogar koli sva vpraševala zanjo, vsak je bil mnenja, da je to več ali manj le sprehod po snežiščih. No, za naju je bila resnica daleč od tega. Že res, da ne terja skoraj nikakega znanja, zato pa toliko več fizične moči. V hribih sem počel že marsikaj; hodil sem po ves dan, s smučmi in zalogo hrane za en teden na ramah, nekoč sem v naših hribih opravil preko 3500 m višinske razlike v enem dnevu, oprtan s težkim nahrbtnikom, toda tako utrujen pa le nisem bil. Isto se je godilo z Zoranom. Priznam, da Mont Blanc zelo spoštujeva.

V drugi polovici grebena je pa začela utrujenost na najino začudenje naglo popuščati. Prej strma snežena rezina se je polagoma poožila in zdajci ni bilo ničesar več nad nama.

To, kar sva videla, se nama je zdelo čudovito. Nebo je bilo popolnoma jasno, na obzorju in po kotlinah so bili oblaki, nad njimi pa vrhovi, kamor sva pogledala.

Mont Blanc du Tacul Foto A. Kunaver

Občutil sem globoko zadovoljstvo. To je bil eden izmed redkih trenutkov, ko sem bil zadovoljen s svetom in samim seboj. Posedla sva na cepine in se predala občudovanju.

Zvečer sem čepel pred zavetiščem Vallot in opazoval sonce, ki je zahajalo za morjem oblakov. Z njim je ugasnil dan, ki je bil eden najlepših.

Ko sva po sijajno prespani noči naslednji dan zajtrkovala, je nenadoma nek mlad Nемеc izjavil, da se nama bo pridružil na sestopu. Fant je že dva dni ležal v koči Vallot in bruhal. Bil je videti res nekoliko zelen in drugega nama ni preostalo, kakor da sva ga navezala.

Sestop se je zaradi nepričakovanega sopotnika precej zavlekel. Ubogi fant je tarnal, da je žejen in da greva prehitro. Pomagati mu nisva mogla drugače, kakor da sva skrajšala korak in tako smo se na koncu že vsi trije vlekli.

Na meliščih pod Midijem sva srečala fante iz republiške odprave. Zaželela sva jim dobro pot in lepo vreme; na žalost se pa to zanje ni izpolnilo.

Ko smo prišli do postaje žičnice, je Nemeč planil za mizo in poklical natararja, midva sva pa požrla sline in nadaljevala sestop v 1000 m niže ležeči Chamonix. Na tej poti sva šla skozi to, kar naj bi bile francoske planine. Kakor so gore v tem predelu Alp divje in lepe, tako so planine puste in se z našimi bohinjškimi pašniki ali pa s Sedmerimi jezeri sploh ne morejo primerjati.

V Chamonix sva prišla proti večeru, zbita in utrujena. Nebo je bilo prepreženo z oblaki, zrak je postal vlažen. Mont Blanc se je po čudovitem dnevu, ki ga je naklonil nama, obrnil od ljudi.

Mirko Marković:

NA KORABU

oste megle so se neslišno motale med rumenimi strmimi stenami. Hladen veter nam je hladil zardela lica. Vzpenjamo se hitro na vrh Koraba, da bi še pred nočjo prišli do karavle k počitku.

Okoli nas vlada gluha tišina. Pod nami se širi travnati pragozd, kakršnega vidimo samo na Korabu. Grabimo za mrzle pečine in lezemo više in više, globoko sopemo in duškamo. Gledam orla, ki plava nad sosedno steno, ne da bi zamahnil s krili. Gotovo se mu zdimo čudni gostje, saj tu ni potnikov. Nič čudnega. Oddaljen od prometnih zvez je ohranil značaj malo znane in malo obiskane gore. Tisti pa, ki so jo obiskali, so nam pustili le malo spominov na lepo in visoko goro.

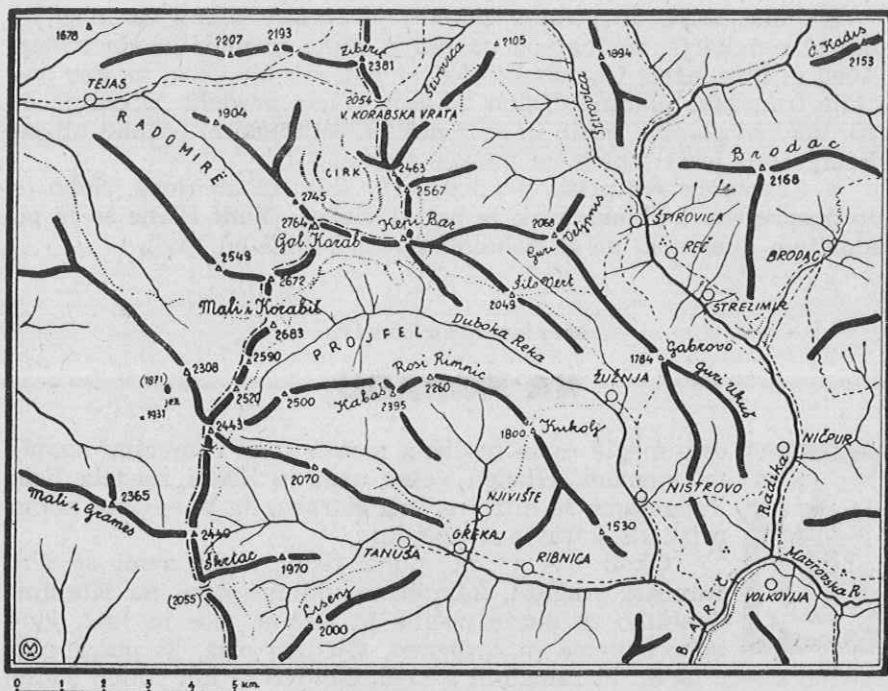
Počasi se vzpenjamo. Oblaki gredo čez nas. Horizont postaja širši, veselimo se, da se vreme obrača na boljše. Naši vojaki, ki nas spremljajo iz zadnje karavle s Šilo Verta, nam pripovedujejo svoje gorske doživljaje. Vsi so šli radi z nami, ker le redko gredo na vrh, da bi nam pokazali »svoj Korab«.

Pridemo na greben. Pred nami leži snežišče, na dnu doli pa jezerce, 20 m dolgo. Občudujemo veličastni razgled. Vrh ni več daleč. Še nekaj korakov in že smo pri belem kamenitem kupu na vrhu Velikega Koraba (Golemi Korab, 2764 m). Naprej ne smemo, kajti tu je meja med Jugoslavijo in Albanijo.

V mislih se prestavim na naš daljni Triglav in njegovo impozantno glavo. Bude se mi spomini na druge vzpone, ko sem stal na vrhu Prokletij, Durmitorja, Komov, Ljubotena, Alp in toliko drugih naših lepih vrhov.

Stojimo na drugem vrhu Jugoslavije, 99 m nižjem od Triglava. Pogled se nam ustavlja na veličastni Šari, sosedni Bistri in ostrih korabskih vrhovih, ki se ponosno in ostro dvigujejo okoli nas.

Pod nami se je globoko doli razprostrla Makedonija, na drugi strani pa vidimo daleč v Albanijo. Beli oblaki na sinjem nebu so kakor beli labodi na brezmejnem modrem oceanu. Vse je lepo in mikavno, od sten in vrhov do cvetic, ki se drže tudi tu na vrhu

Grebenska skica Korabskega masiva

Koraba. Gledali smo, kako se sence megla sprehajajo na Bistri, občudovali smo vrh Kabaš, za katerega so vojaki govorili, da je nepristopen. Vse povsod je polno snežišč, na planinski travi pa polno belih točk, ovac. Poleg njih se tu brez skrbi rede črede divjih koz. Tu ni lovcev, ne pušk. Vse naokoli divja, mogočna природа, v kateri teče življenje, se rodi, umira in obnavlja po naravnih zakonih.

Gledam okoli sebe. Prelepe drobne rožice, kakršnih še nikoli nisem videl. Koliko bi tu bilo dela, študija!

Ko sva s prijateljem prof. M. Petranovićem odšla na Korab, nisva mnogo vedela o njem. Tudi karte so nama malo povedale. Vedela sva, da so tu sledovi stare glaciacije, ki jih je našel l. 1911 prof. R. Nikolić. Vedela sva iz opisa nekaterih očitvev in planincev, da je Korab botanični in zoološki vrt z nenavadno bogato prirodо, s kontrastnimi morfološkimi slikami pragozda in krasa, ki je s svojo posebnostjo in rumeno barvo sten privabil potopisca Georga j. Hahna že pred 100 leti.

Do Koraba smo prišli iz doline Radike iz tesni Barič, skozi katero se prebija šumeča in hladna Radika. Šli smo po cesti od Mavorova v Deber skozi vas Nistrovo in Žužnjo. To so zaostale, a mikavne vasi. Nekako čudno so se znesle, kakor da bi bile hiše postavljene brez vsakega reda. Ni mi šlo v glavo, zakaj tako. No, vsak sosed

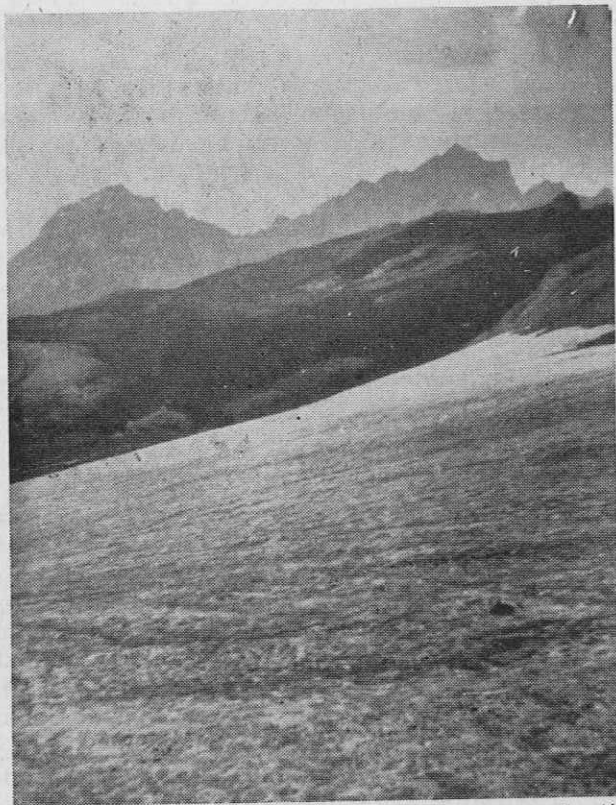

Foto M. Marković

Greben Koraba s Šilo Verta

dopušča sosedu pravico do razgleda, do sonca, odprt jug. Kar sodi moderna arhitektura za iznajdbo modernega časa, je tu ljudstvo že stoletja uveljavljalo.

Nad Žužnjo vstopiš v bok Koraba po debri, ki jo dela Globoka Reka. Deber zapira na jugu Kabaš in Rosi Rimnic, medtem ko se na severu dviguje visoki masiv Kepi Bara, ki se z vertikalnimi stenami zruši v Projfel od Duboke Reke. Ta dolina je težko prehodna. Bolje je iti po golem hrbtu Šilo Verta. Poleg Markovega Kamna hitro dospemo do obmejne postaje. Ker smo prijavljeni, nas graničarji ljubeznivo sprejmejo.

Na Korab pa se pride še drugod. Pristopi se posebno dobro vidijo s Kepi Bara (2595 m). Od tod se s severa pride iz Strezimira ali Čaf Kadiva, dalje od Ničpura preko Gabrova in Guri Veljpnisa na Tri Čuke. Vse to so prijetni sprehodi po velikih hrbtih korabske površine.

Zamislite si veder sončen dan. Veter blaži neznosno žejo, razgled pa se širi vse do megličaste modrine. Trudite se, da bi s po-

gledom segli še dalje, preko Dešata in Krčina, preko Bistre in Jameplanine in visoke, s snegom šarane Šare s Turčinom in Borislajcem. Spotoma vas kliče vsa narava. Vsak kamen pripoveduje, vsaka peč, skala, izvir, pa veter, ki neprestano žvižga skozi visoko gorsko travo. Vse to ustvarja predstave, kako nemirna in spremenljiva je zgodovina zemlje. Strme stene in kameniti špiki, katerih se kakor s kremplji oprijemajo korenine gorske vegetacije, ustvarjajo čudno in prijetno mešanico temne zelenice in rumeno-rdečega kamenitega plašča, kjer pa tega ni, je površina pečine izrezljana z bogatimi rezbarijami, žlebi in stolpiči, kar je spet nasprotje neskončnemu zelenemu morju. Prelepi so ti zeleni holmi v soncu, ko visoka trava valovi v vetru. Narava govori svojo govorico. Vmes zvenklja zvonec ovna vodnika in mekeče jagnje, ki ne dohiteva črede, kakor bi hotelo reči: Nikarte tako hitro, počakajte me, ali ne vidite, da sem še majhno, da ne morem iti kakor vi.

Kakšna pa je slika takrat, kadar se korabski medved odloči, da obiše ovce!

Z Guri Veljpnisa, Gabrova ali še bolj od Čaf Kadisa se odpirajo spet edinstvene panorame. Kot otoki so zrastle ogromne kamenite grmade, tam spet se pno stene in prepadi. Pod njimi se razprostira murava, nato grmovje, niže doli pa korabski pragozd. Tu še žive volkovi, vepri, medvedi, risi. V stenah se trgajo kameniti plazovi, kamen se kotali globoko doli v grapo. To je delo divjih koz, vetra in vremena. Divjih koz smo mnogo videli, ena se je impozantno postavila v stolpu v Kepi Baru, ko pa sem jo hotel slikati, se mi je umaknila. Gledali smo igro oblakov in gora.

Pri vzponu na Korab smo šli mimo cele vrste prirodnih znamenitosti, ki so tu ohranile svojo posebnost in izvirnost in dale tudi gorstvu poseben značaj. Posebno v večernem soncu pride do izraza bogastvo korabske plastike in njegovih oblik.

Korab je prostran. Od Štirovice do Krčina nad Debrom ga je 50 km po dolžini. Mnogo je vrhov nad 2500, 2600 m. Eden je lepši od drugega. Na severovzhodni strani, kjer se greben Koraba razdvaja s Kepi Barom in Malim Korabom (2745 m), se vidi na albanski strani Koraba velik ledeniški cirk, največji na Korabu. Manjših je še več: Projfel, Ujtkalar, Velješič, Prhode itd. Na ogromni površini od Tri Čuke, Crne Čuke pa Malega Koraba je vse razmetano in zdrobljeno. Z vrha dela ta kamenita puščava vtis velikega kamenitega morja. To je ostanek davne preteklosti, ko je bil Korab pokrit z debelim ledom, ki se je v toplejših periodah postopoma spuščal in tajal, spotoma pa obdeloval stene in pečine in jih razmetal po nižinah. Ta tok tu ni mogel biti miren in lagoden. Podoba strahovitega pustošenja in razmetanega kamenja nam govori, da se je moral tu globus tresti, preden je mogel premetati vse iz temeljev, tako je horizontalne sloje postavil v popolno vertikalno.

Obnavljam spomine s starca Velebita, kršnega Troglava in Dinare. Obraz prirode ima v sebi poteze, značilne za kraj, planino, vegetacijo. Te se spet odražajo na človeku in živih bitjih. Tudi Ko-

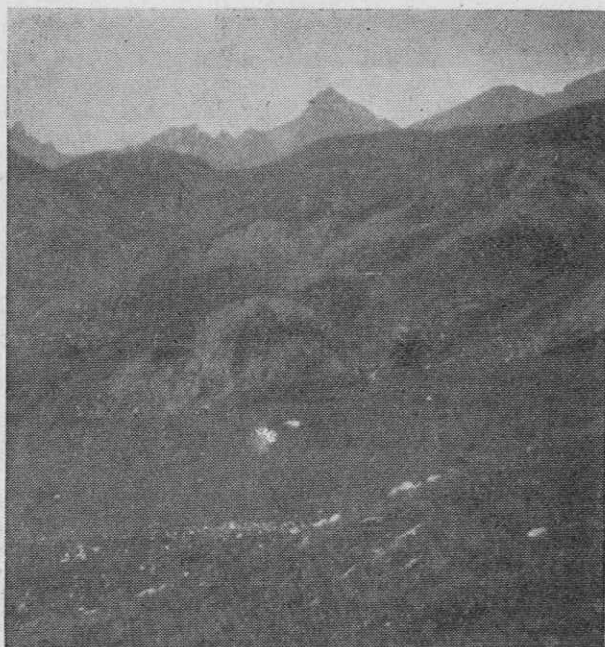

Foto M. Marković

Največji ledenik na Korabu, v ozadju vrhovi
Rosi Rimnic (2260 m) in Kabaš (2395 m)

rab ima svoj značaj, svoj svet. Še danes je miren in veličasten v svoji prvobitni divjini.

Še ni dovršeno vse, kar je kanila narava sezidati. Še dela, še ustvarja. Na enem delu strme, vzhodne stene se trhla škrljasta masa ruši v dežju in soncu, da je pot mimo nevarna. Toda tudi tu se bije boj za obstanek. Sem so se doselile planinske trave in encijan, da bi si tu olajšali življenje, ker je morda manj konkurence.

Naselij na Korabu ni. Ni hiš, ni potov. Tu je treba imeti karto in kompas, prav pridejo patrolne steze graničarjev. Samo ti in redki pastirji se spoznajo v njem. Preko prelazov v Korabu so še pred 50 leti vpadali roparji iz Ljume in Kališa, ki jim je bila kraja živine edini način za preživljanje. Mnogo krvavih bojov je doživel Korab. Njegova preteklost je krvava kakor preteklost Kajmakčalana.

Zdaj stoji pred Korabom druga vloga. Čaka, da tudi nanj pride vrsta, da postane znan širom po svetu, pristopen, da pa obenem obdrži svoje prvobitno bogastvo in čar.

Planinci, zbirajte sredstva za »ZLATOROG«!

Boris Režek:

ZIVA POTREBA

Vodniki, karte in slovstvo...

Zadnjih dvajset let, posebno po vojni, smo v gorništvu krepko stopili naprej. Število članstva planinskih organizacij je doseglo nesluteno višino in je kljub poznejšemu upadanju še vedno tako visoko, da pomeni samosvojo kulturno in gospodarsko enoto s svojimi cilji in potrebami.

Gradnja koč, novih poti, vzdrževanje in oskrba v postojankah, pa plavanje dolgov, to je le ena, ne preveč blagglasna in prijetna stran v planinskih društvih. Žal pa zavzema skoraj bitven del vsega udejstvovanja tistih nekaj ljudi, ki so si naprtili odborniške naloge in jih razmere po sili napravljajo za mrzle, enostranske računarje, da le preveč radi merijo gornišvo z gmotnega stališča.

Nova pota, markacije! Prenekatero društvo si je z njimi pomnožilo svoje zasluge, ob vsem tem pa je ne le ena višinska, torej zavarovana alpska pot, v takem stanju, da je za povprečnega obiskovalca gora lahko resno nevarna.

Množice, ki prihajajo v gore, tisti tisoči — pač skrbe, da so postojanke bolj ali manj rentabilne. Društveni gospodarji se trudijo, da bi povečali udobje, osebje postreže, kolikor more ali se mu zljubi, zunaj koč pa je vsak gornik navezan nase in na svojo družbo. Tablica mu pokaže smer in markacije ga vodijo na vrh, kaj pa bo novinec vmes videl in na kaj spotoma naletel, pa ne ve; ni ti tega ne, če je tura zanj primerna. In prav to je pri nas najbolj pereče, ker se gornik, tudi tak, ki je že obredel kaj gora, o še neznanu gorski skupini nima kje poučiti, da bi lahko že vnaprej vse pretehtal in si turo pravilno razporedil.

Poznavalci so redki in tudi ne vselej dosegljivi; sploh so ustna navodila večinoma nejasna in preveč splošna. Če gre kdo čez mejo v druge Alpe, mu je tudi povsem neizvedenemu lažje kot pa marsikje doma. Kupi si vodnika za dotično gorovje, ki ga obenem s karto pouči vsaj o najnujnejšem, da ne tava kot slep.

Mi nadrobnih vodnikov za naša gorovja skoraj nimamo. Tisto, kar sta pred desetletji izdala Kocbek in Badjura, je že zdavnaj zastarelo in že spčetka vse preveč površno in pomanjkljivo obdelano, a je za takratne razmere zado-stovalo. Tudi poznejši dr. Brilejev »Priročnik« še zdaleč ni mogel izpolniti te vrzeli, kajti od dobrega vodnika danes terjamo, da nas temeljito pouči o gorovju, ki ga obravnava.

S tem, da turo preudarjajoči gornik izve, koliko časa traja pot na kak vrh, mu ni dosti pomagano. Poučen mora biti o splošnem poteku poti in o vseh značilnih mestih na njej ter v bližini, da si zna pomagati, če — vzemimo v megli — zaide v stran. Opozoriti ga je treba na morda nevarna mesta, več ali manj stalna snežišča, padajoče kamenje, studence, zavetje pred neurjem, na posebnosti v okolici, razgled in potne zveze... Vse to mu je potrebno že poleti, v kopnem! Če pa hoče na zimsko ali smučarsko turo, mu mora vodnik posredovati izkušnje tistih, ki so bili tam pred njim. Opozoriti ga mora na zamete, opasti in plazove in na najboljše smer, ki ni vselej istovetna s poletno potjo, na zavetja in na najboljši in najhitrejši dostop do najbližje kočice ali v dolino. Plezalne ture z vrisanimi smermi na drobnih slikah ali risbah in popisi večkrat prav zamotanih pristopov pod steno in grebene so seveda tudi bistven del vsakega dobrega vodnika, prav tako tudi opisi gorskih predelov izven zaznamovanih poti, kamor utegne zaiti nevešč gornik, a namenoma gre tja marsikak ljubitelj gorske prirode, da v prvobitni odmaknjenosti prebije nekaj ur.

Vse to je na kratko označena, dejal bi, praktična stran takšnega vodnika, ki pa mora razen tega poučiti tudi o geološki sestavi gorovja, o njega geografiji, zgodovini, narodopisju, gospodarstvu in sploh vseh posebnostih; sicer na kratek, toda temeljit način. Napačno pa bi bilo, če bi si želeli takšnega vodnika kar za celotne slovenske Alpe in morda celo sredogorje in gričevje

hkrati v enem delu, kot je bil n. pr. Badjurov Vodič. Tisti, ki potuje po Julijskih, ne potrebuje vodnika za Savinjske Alpe in je tudi treba skrbeti, da je taka knjižica čimbolj priročna, da ne dela napotja niti v žepu, kjer je vsak čas na razpolago. Pa iz drugi razlogov, že zaradi lažje in hitrejše izdaje, bi se morali odločiti za vodnike po gorskih skupinah: Julijske Alpe, Savinjske Alpe, Karavanke...

Da te vodnike potrebujemo, ni dvoma, da pa jih dobimo, je predvsem naloga »Planinske založbe«, ki pa bi v ta namen pač morala izdelati svoj program in organizirati zbiranje naročnikov za svoje izdaje, ki bi razen vodnikov morale obsegati tudi karte in gorniško slovstvo vobče. Prav ta plat je pri nas najbolj zanemarjena; v vsem smo dosegli zavidljivo višino, zmogli pa smo komaj nekaj knjig, a krvavo potrebujemo temeljnih alpinističnih del — prevode sedanjemu rodu v originalih nedostopnih ustvaritev klasikov alpinizma, zgodovino večjih vzponov, monografije o gorah, gorniško leploslovje in ne nazadnje album naše bogate alpske flore.

Brez vsega tega si ne moremo zamišljati vzgoje gorniškega naraščaja. Docela zaman govorimo o poglobitvi planinstva, če nastopajočemu rodu ne moremo dati v roko knjig o gorah in mu tako razgrniti zaklade duha, ki so jih zbrali utemeljitelji alpinizma, mojstri skalovja, ledenih vesin, pa tudi besede. Vse premalo je bilo doslej storjenega v tej smeri. Sam PV ne zadoštuje, ker mora opravljati tudi druge naloge. Z že izdanima zemljevidoma (Julijske in Savinjske Alpe) je bila sicer — zamašena občutna vrzel, ker so bili predvojni Knafelčevi in Delkinovi narisi le zasilna rešitev. Toda nujno potrebujemo karte v merilu 1 : 25 000, če naj služijo za orientacijo na terenu in prizadevati si moramo, da jih dobimo.

Najprej pa moramo začeti z vodniki, ker jih sploh nimamo. Knjižica »V naših stenah« je le nekakšen zbornik in zbirka najbolj pomembnih peškalnih tur in ima praktičen pomen le za neznatno peščico ljudi. Seveda je treba za vsak vodnik (vodič je tujka in ne spada v naše besedišče) temeljitih priprav in dela na terenu, v kolikor niso vse nadrobnosti že od prej natanko ugotovljene in sodelovati bi morali dobri poznavalci krajev in poti. Za vzgled in vzorec bi lahko služila številna tuja dela in gotovo bi bilo sčasoma mogoče najti za naše razmere najboljši način. Začeti bi morali z malim, mislim s Savinjskimi Alpami, ker predstavljajo najmanj obsežno področje in je zanj gradivo povečini že zbrano, v ostalem pa najlažje dosegljivo.

Odločiti se je treba! S samim ugibanjem in preudarjanjem ne bomo prišli nikamor. Vodniki so potrebni in odjemalcev ne bo manjkalo, ker gorniki komaj čakajo nanje. Gmotni uspeh je torej zagotovljen in ni nobene ovire, da bi ne pričeli.

DR. JIŘI ČERMÁK

Junija t. l. je umrl v Pragi po kratki težki bolezni dr. Jiři Čermák, polkovnik Vojaškega geografskega zavoda v p., častni član Kluba češkoslovaških alpinistov, eden od prvih čeških planincev izpred prve svetovne vojne.

Rojen leta 1884 je absolvirал filozofsko fakulteto Karlove univerze, kjer je pred prvo svetovno vojno deloval kot asistent geografskega zavoda. Med vojno se je udeležil bojev v Dobrudži kot češkoslovaški pripadnik srbske armade, se udeležil bitke pri Bahmaču in se vrnil preko Kanade v domovino l. 1920. Po vojni je postal vodja Vojaškega zemljepisnega zavoda.

Za nemške okupacije je bil zaprt, po osvoboditvi pa je delal v geografskem zavodu Češkoslovaške akademije znanosti.

Kot študent in asistent je skupaj z dr. Dvorskim, dr. Franto in dr. Ružičko sistematično raziskoval Julijske Alpe, samostojno ali v družbi z znanimi tamkajšnjimi vodniki Andrejem in Jožetom Komacem in Antonom Ojcinjerjem.

Od pomembnih vzponov v Julijskih Alpah je potrebno omeniti:

a) v skupini Montaža:

1. Krnični turn — prvi vzpon z zapada, 10. VIII. 1905, prvi prehod od vzhoda na zapad, 11. VIII. 1908.

b) V Kaninski skupini:

1. Mali Bábanjski Škedenj, prvi turistični vzpon po južnovzhodnem grebenu, sestop po severovzhodni steni, 1903.

2. Veliki Bábanjski Škedenj, prvi turistični vzpon l. 1903.

c) V Razorski skupini:

1. Loška stena, prvi vzpon od jugovzhoda, 18. VIII. 1907.

2. Severna stena Razorja, deloma nova smer, 11. VIII. 1906.

3. Škrbina v Zadnjem Prisojniku, prvi sestop po severni steni — Kugyjevi poti, 16. VIII. 1905.

4. Kriška stena, vzpon iz Krnice po zapadni steni Dovškega Gamsovca, 4. VIII. 1905.

5. Rakova špica, prvi prehod po grebenu od severovzhoda do jugozapada, 29. VII. 1906.

6. Škrlatica — Suhi plaz — prvi sestop na jugovzhod v dolino Malega Dolka in prvi turistični vzpon v ta predel, 26. VII. 1907.

7. Veliki Oltar, prvi (drugi?) vzpon na vrh po južnem grebenu, 26. VII. 1906.

8. Sedlo Grlo, prvi turistični sestop v Martuljek, 20. VII. 1906 in prvi turistični vzpon od juga z Dovških podov, 5. VIII. 1906.

9. Velika Ponca, deloma nov vzpon od jugozapada (iz Pišence), 7. VIII. 1905, prvi turistični sestop po Tožbarjevem kaminu, 10. IX. 1908.

10. Sedlo med Malo in Veliko Ponco, prvi vzpon s severa, 25. VII. 1904.

11. Mala Ponca, prvi vzpon na vrh po jugovzhodnem grebenu, 25. VII. 1906.

12. Špik, prvi vzpon s severa, 5. IX. 1908.

13. Frdamane police, prvi turistični vzpon na vrh in to po jugovzhodnem grebenu, 9. VII. 1906.

14. Dovški križ, prvi vzpon s severozapada, 17. VIII. 1905.

15. Kukova špica, prvi vzpon po severni steni in severovzhodnem grebenu iz doline Belega potoka, 20. VIII. 1905.

Ta vrsta prvih vzponov, a k temu še mnogo daljših ponovljenih smeri v Julijskih Alpah, govorijo najlepše o plezalnih zmožnostih umrlega.

Poleg tega je v svoji marljivosti imel še vrsto predavanj, napisal je mnogo strokovnih člankov in razprav v časopisih po l. 1904, ki jih ni mogoče vseh naštetih, in postal eden od glavnih sodelavcev predvojnega Alpskega vestnika. Daljše delo je njegova razprava »Razorska skupina« s podnaslovom Prispevek h geomorfologiji Julijskih Alp. Za mladino je napisal skupaj z dr. Dvorskim, Tillom in Jandlom »Gore« v Laichtrovi zbirki za mladino »Literarna žetev«, v zbirki »Zemlja in ljudje« pa l. 1923 »Gore«. Prispeval je tudi v slovenske časopise in bil prvi, ki je opozoril na češke plezalce v Alpenverein. L. 1912 je na pobudo dr. Kugyja objavil v Alpenzeitung članek Einige neue Turen in der Suhi Plaz-Gruppe (Julische Alpen) in Die tschechische alpine Litteratur.

Po prvi svetovni vojni je pisal v Zimski šport, njegov zadnji članek je izšel 1938 v tedanjem Horolezcu (Iz zgodovine Kluba češkoslovaških alpinistov).

Bogato strokovno knjižnico je dajal na razpolago planincem in zelo rad sprejemal na svojem domu v Pragi mlade planince, poslušal njihove pripovedi in se zanimal za najnovejše uspehe svetovnega plezalstva v Himalaji.

Češkoslovaški planinci ne bodo pozabili svojega prvega planinca evropskega formata, časten spomin pa mu bomo ohranili tudi Slovenci.

Op. ured.: Gornji članek je iz češčine prevedel France Sirk, oskrbel pa ga je dr. ing. France Avčin. Več o delu pokojnika gl. dr. Murko Vladimír, Čehi in naše planine, PV 1953, str. 501 sl.

DRUŠTVENE NOVICE

Formiranje iniciativnega odbora za ustanovitev PD Kokra. Dne 30. V. t. l. so se zbrali zastopniki sindikalne podružnice gozdnih delavcev, krajevne občine, Drž. rezervata, Zveze borcev, gasilske čete in kamnoloma in izvolili iniciativni odbor, ki naj čimprej uredi vse formalnosti in doseže ustanovitev planinskega društva v Kokri. Odbor vodi tov. Viktor Vreš, gozdni tehnik.

Za ustanovitev planinskega društva se je izreklo že nad 80 prebivalcev. Med mnogimi načrti, ki naj bi jih izvedlo bodoče društvo, je tudi postaja Gorske reševalne službe. PZS je že dala svoj pristanek za ustanovitev društva.

Koča na Slavniku zasilno oskrbovana. V nedeljo dne 24. VI. t. l. so se zbrali na vrhu Slavnika (1028 m) številni planinci PD Sežana, Koper, Ljubljana-matica in Trst ter okoličani, ko je PD Koper izročilo svojemu namenu komaj dograjene kletne prostore svoje nove postojanke za zasilno oskrbovanje. Marljivo PD Koper je do zadnje zime v surovem dogradilo svojstveno lepo zgradbo, kjer bodo lahko številni občudovalci edinstvenega lepega in obsežnega razgleda z glavnega vrha značilnega mejnega grebena med slovensko Istro in Čiarijo našli v suterenu obsežne zgradbe zavetje in zasilno postrežbo. Postojanka pa bo v celoti dograjena in opremljena že letošnjo jesen, če bo društvo le prejelo potrebna denarna sredstva.

Najprimernejša izhodišča za dostop na Slavnik so železniška postaja Herpelje-Kozina, Prešnica ali Podgorje. Najkrajši, vendar najbolj strm je dohod z jugozapadne smeri, iz Podgorja (1½ ure), najdaljši in najzložnejši po širokem valovitem gorskem hrbtu od severozapada iz Kozine (3 ure), podobno zložen iz iste smeri od Prešnice (2 uri zmerne hoje). S severovzhodne oz. severne strani, iz Čiarije, pa je zložen dostop od avtoceste Reka—Trst iz Markovščine preko Skadanščine (1½ ure) ali iz Materije preko Povžan (2 uri). Znamenit del vseh poti drži preko pisano cvetovih razglednih senožeti.

Zbor mladih planincev Koroške. Mladinski odsek PD Prevalje je v sodelovanju z alpinisti matičnega društva za 24. junija t. l. organiziral na Uršlji gori »Zbor mladih planincev Koroške«, ki naj bi se ga udeležili vsi mladi planinci iz Mežiške doline, okolice Soštanja, Slovenjega Gradca in Dravograda. Slabo vreme je žal preprečilo, da se je tega zbora udeležilo namesto napovedanih 600 le okrog 200 mladincev. Namen zbora je bil predvsem v tem, da se pokaže delo tega mladinskega odseka in se s tem obude mladinski odseki tudi pri drugih društvih. Mladinski odsek PD Prevalje se je za ta zbor zelo dobro pripravil in zanj tudi izvedel obširno propagando daleč naokrog. Kljub slabemu vremenu je prireditelj potekala po določenem programu. Na predvečer je mladina iz Prevalj, ki se je zbrala na Uršlji gori že v soboto zvečer,

kresovala, slovesna otvoritev zbora pa se je vršila v nedeljo ob 10. uri dopoldne. Zbor je otvoril društveni podpredsednik tov. Telcer Franc, nakar je sledil govor vodje mladinskega odseka PD Prevalje tov. Vauha Ernesta. Zbor sta pozdravila tudi zastopnik mestnega komiteja ZK iz Raven in starešina tabornikov. Za otvoritev so mladinci zapeli pesem »Mlada vojska« in »Hej brigade«, recitacijam pa so zopet sledile pevske točke. Po zboru so si v okolici Uršlje gore mladinci ogledali razne znamenite kraje iz NOB. Na zboru so tudi sklenili, da se bo mladina zbrala vsako leto na Uršlji gori.

Mladinskemu odseku PD Prevalje k tej uspehi prirreditvi iskreno čestitamo.

Ustanovni občni zbor PD Luče ob Savinji. Dne 28. V. t. l. se je vršil v Lučah ustanovni občni zbor PD Luče, katerega člani so bili do sedaj v PD Solčava. Zbora se je udeležilo 72 članov in 11 pionirjev, vodil pa ga je najstarejši član tega društva tov. Jaka Robnik. Društvo se je osamosvojilo, ker sodi, da ima vse pogoje za svoj obstoj. Poleg izrazito planinskega dela pa bo društvo vodilo skrb tudi za lepšo in boljšo ureditev Luč, ki naj bi postale zopet privlačna turistična točka kot že pred vojno. Zato so ustanovili tudi turistični odsek. Društvo bo upravljalo planinsko kočjo »Loka pod Raduho«, ki jo je doslej upravljalo PD Solčava. Na zboru so med drugim sklenili, da bodo s pomočjo KZ Luče zgradili na Loku vodovod, da bodo markirali pot iz Luč na Loko in planinsko transverzalo od Bele peči do Rogovilca ter pot po Lankonku do Loke. Radi bi obnovili pot po Dolu na Koroško in pot na Podvolovljek proti Selšniku ali na Kranjski rak. Določili so tudi že termine za skupne izlete.

Vodstvo društva je bilo zaupano tov. Ježu Petru.

Alpinistični tečaj PD Dovje-Mojstrana. Društvo je od 23. do 26. VI. t. l. imelo v Vratih alpinistični tečaj, ki ga je poleg treh inštruktorjev vodil načelnik alpinističnega odseka tov. Brojan Janez. Tečajnikov je bilo osem — vsi iz Dovja in Mojstrane.

Tečajniki so prvi dan plezali v skali pod bivačkom IV ter se vadili na strmih snežišču. Nato so se povzpeli preko Vrat na Stenar, in to v globokem južnem snegu, megli in snežnem viharju. Zvečer je sledilo predavanje o prvi pomoči. Naslednjega dne so izvršili vzpon v severni triglavske steni, in sicer ena naveza v srednji nemški smeri, ena naveza v slovenski skozi kamine, dve navezi pa po Tumovi smeri. Vse štiri naveze so morale zaradi neugodnih snežnih razmer v gornjem delu stene izstoptiti po Zlatorogovih policah na Vzhodni stolp. Še pred večerom pa so na planoti pred Aljaževim domom postavili šotor in se vadili na Malem Triglavu. Zadnji dan tečaja so zaradi deževnega vremena in goste megle izvedli le vzpon na Pihavec.

Gorsko reševalni tečaj za pripadnike Ljudske milice. Komisija za GRS pri PZS je od 29. VI. do 1. VII. t. l. organizirala na Vršiču gorsko reševalni tečaj za pripadnike LM, ki je uspel v obojestransko zadovoljstvo. Tečaja se je udeležilo 26 miličnikov, vodil pa ga je gorski reševalec tov. Rado Kočevar iz Kranjske gore z inštruktorji tov. Moretom Andrejem, Koblarjem Stanetom, Lavtižarjem Marjanom, Zupančičem Urošem in dr. Robičem Andrejem. Tečajniki so bili namešteni v Erjavčevi koči na Vršiču.

Najprej je tečajnikom tov. Uroš Zupančič predaval o opremi GRS in jim tudi pokazal vse rekvizite, nakar so odšli v treh skupinah na teren. Vsako skupino sta vodila po dva inštruktorja. Vadili so na lahkem terenu uporabo vrvi in klinov ter reševanje. Tečajnikom so pokazali spuščanje na vrvi in podobno, kar so tečajniki tudi sami izvajali. Vaje na terenu so trajale do 15. ure, nato pa so ob 16.30 sledila predavanja o nevarnosti v gorah, o obveščanju s posebnim poudarkom za LM in o prvi pomoči. Predavanja, zlasti o prvi pomoči, so bila prikazana tako živo, da so jih morali na zahtevo tečajnikov podaljšati do 22. ure. Naslednjega dne so odšli vsi na vrh Mojstrovke, kjer so jim pokazali vse okoliške vrhove. Ob povratku pa so dobili tečajniki praktično nalogo, da spravijo lažje ponesrečenega planinca v dolino. Transport namišljenega ponesrečenca se je vršil ob nadzorstu inštruktorjev in zdravnika, na lahko pristopni poti pa so uporabili tudi Marinerjevo vozilo. Nalogo so miličniki odlično opravili. Za zaključek so reševalci prikazali tečajnikom še sodobno reševanje ponesrečenca z Marinerjevo napravo. Nekaj pogumnejših miličnikov se je spustilo preko 100-metrške stene.

Tečajniki so bili zelo disciplinirani in so pokazali veliko zanimanje za delo GRS, kar se je pokazalo zlasti v diskusiji. Vsi so izrazili željo po tesnem sodelovanju s postajami GRS. Pohvaliti pa moramo tudi vodjo tečaja in vse inštruktorje, ki so se res potrudili, da so tečajnikom čim nazorneje prikazali delo naše GRS.

Tečaja sta se udeležila kot opazovalca tudi majorja LM tov. Kutin in Cvetan, ki sta se o tečaju zelo laskavo izrazila in v svojem zaključnem govoru izrekla zadovoljstvo nad tako uspešnim tečajem, ki naj pomeni prvi korak k seznanjanju LM s cilji in delom GRS. To je Komanda Ljudske milice še posebej potrdila s svojim dopisom, s katerim se zahvaljuje vodji tečaja tov. Radu Kočevarju in vsem inštruktorjem za skrbno pripravljene tečaj.

Kakor smo informirani, se bo že v bližnji prihodnosti vršil enak tečaj za pripadnike LM, ki pa bo trajal najmanj teden dni in zajel še širši krog miličnikov.

Tečaj GRS postaje Jesenice. GRS postaja Jesenice je ob sodelovanju postaj Mojstrana, Kranjska gora, Kranj in Tržič dne 24. VI. t. l. organizirala v ostenju Mojstrovke enodnevno vajo v gorskem reševanju. Tečaja oz. vaje so se udeležili le sposobnejši reševalci, ker je šlo za vajo v spuščanju ponesrečenca z Marinerjevo napravo v severozapadnem razu do prodlišča Mojstrovke ter transport do Erjavčeve kočice.

Vaja je bila težjega značaja in je dobro uspela. Vajo je v celoti finansirala postaja GRS Jesenice.

Planinski prospekti. V zadnjem času sta se pojavila dva planinska prospekta, izdana od planinskih društev. PD Jesenice je izdalo okusen in moderen prospekt o Vršiču s prekrasnimi motivi in grebensko karto Vršiča in njegove okolice z vsemi potrebnimi podatki. Tiskani je v več živih barvah ter v več jezikih. PD Mengeša pa je izdalo nekoliko skromnejši, vendar pa tudi okusen prospekt za Mengeško kočjo na Gobavici. Tisk obeh prospektov so omogočili oglasi podjetij. Zaželeno bi bilo, da bi taki prospekti izšli tudi za druga pomembna planinska področja.

Zlet planincev na Vlašič planino. V proslavo 30-letnice obstoja planinsko-smučarskega društva »Vlašič« v Travniku, je to društvo v času od 27. do 29. VII. t. l. organiziralo tridnevni izlet na Vlašič planino, v predelu Babina ravan. Zlet je bil oficialno otvorjen dne 27. VII. t. l. ob 8. uri, nakar je sledilo polaganje venca na grob dr. Jambrišaka, člana Nacionalnega komiteja Osvoboditve Jugoslavije. Preko dneva so se nato vršila razna športna tekmovanja, ob 20. uri pa so izvedli člani R. KUD »Jedinstva« in amaterskega gledališča v Travniku program ob tabornem ognju. Naslednjega dne so se udeleženci povzpeli na vrh Paljenika (1940 m), na Gromilo (1919 m) in predel Kraljičine vode. Zlet so zaključili 29. VII. t. l.

Sestanek koordinacijske komisije za alpinizem in GRS pri PSJ. Pod vodstvom tov. Bučerja Toneta, načelnika koordinacijske komisije za alpinizem in GRS pri PSJ, se je dne 17. VI. t. l. sestala ta komisija v prostorih Planinske zveze Hrvatske v Zagrebu, da pregleda delo alpinizma in GRS v vseh republikah, sestavi delovni program koordinacijske komisije za leto 1956 in razdeli finančno pomoč PSJ za alpinizem in GRS. Poleg tov. Bučerja je bil na sestanku navzoč še načelnik komisije za GRS pri PZS tov. dr. Miha Potočnik ter zastopniki Planinskih zvez Makedonije, Bosne in Hercegovine, Srbije in Hrvatske. PZ Crne gore ni poslala svojega delegata.

Iz poročil delegatov sledi, da ima PZ Bosne in Hercegovine 4 alpinistične odseke, s središčem v Sarajevu, ki zelo intenzivno delajo. V bližnji prihodnosti bodo ustanovili še odsek v Konjicu in Mostaru. Letos je zveza organizirala zimski tabor, ki je imel dokajšen uspeh. Sodelovali so tudi alpinisti iz Slovenije. Mislijo tudi na tečaj GRS, najbrž na Čvrnsnici, ki naj bi trajal 7 dni, udeležilo pa naj bi se ga okrog 50 ljudi. Prišli so do prepričanja, da bi pri vseh svojih društvih organizirali postaje GRS, katerih člani bi se vsi morali udeležiti tega tečaja. Z reševalnim materialom nameravajo opremiti postojanki na Prenju in Čvrnsnici.

Delegat iz Makedonije je sporočil, da obstaja alpinistični odsek le v Skoplju, ki šteje 10 do 12 plezalcev, ki pa ne dela organizirano. Interes za alpinizem je velik in imajo tudi dovolj kadra, žal pa so zelo majhne možnosti za vzdrževanje tega kadra. Letošnja velika katastrofa v Mavrovu je namreč povzročila, da je vprašanje GRS stopilo v ospredje in je tudi prepričala odločilne činitelje, da je nujno potrebno organizirati čim več postaj GRS in izuriti čim večje število reševalcev, ki naj bodo opremljeni z vsemi sodobnimi reševalnimi napravami. Postaje GRS imajo le v Tetovu, Bitolju in Skoplju, kar pa ni dovolj. PZ Makedonije je zato določila vsa svoja

letošnja finančna sredstva za organizacijo reševalnih tečajev, pričakujejo pa tudi finančno pomoč Rdečega križa in okrajev. Tečaj nameravajo organizirati na Popovi Šapki. Dotacijo PSJ bodo uporabili izključno za nabavo rekvizitov in opremo postaj GRS, za finančno pomoč bodo prosili tudi Izvršni svet LR Makedonije. Strokovno pomoč pričakujejo iz Slovenije.

Komisija za alpinizem pri PZ Hrvatske je spričo nizke dotacije, ki jo je prejela od svoje Zveze, morala zelo skrajšati svoj delovni program. Odpadlo je več nameravanih tečajev in taborov, kakor tudi odprava v Dolomite. Kljub temu so alpinisti pokazali še kar zadovoljive uspehe. Tečaje in tabore so skušali izvesti tudi na ta način, da bi del stroškov nosili sami tečajniki, oziroma da bi šli v breme družtev, vendar jim pa tudi to ni uspelo. Pereče je tudi vprašanje rekvizitov. Slaba je nadalje osebna oprema alpinistov. Zimsko delovanje hrvaških alpinistov je bilo individualno. O kakem organiziranem delu ni moglo biti govora, ker alpinisti niso razpolagali z zimsko opremo in rekviziti.

Alpinizem v Srbiji je po izjavi delegata PZ Srbije šele v začetnem razvoju. Zdaj delujeta le dva alpinistična odseka. Oba odseka sta sicer zelo aktivna, čeprav njihovo delo ni organizirano tako, kot bi bilo potrebno. Tudi komisija še ni prožila strokovne pomoči onim krajem, kjer obstoje pogoji za razvoj alpinizma. Letos bodo ustanovili tretji alpinistični odsek v Peči. Prav tam bodo organizirali tudi alpinistični tečaj. V načrtu imajo odpravo v Dolomite, ni jim pa še znano, če bodo za to prejeli potrebna finančna sredstva. Predlagali so, da bi vse republiške planinske zveze s svojimi lastnimi denarnimi sredstvi omogočile organiziranje skupnega plezalnega tečaja, ki naj bi bil nekje v Sloveniji.

PZ Srbije še nima postaj GRS. Postaja je bila sicer osnovana v Peči, vendar ni prišla do učinka, ker ni bila postavljena na solidne temelje. Septembra bodo organizirali reševalni tečaj v Prokletijah, po tem tečaju bodo ustanovili reševalne ekipe v Peči in Beogradu. Mislijo tudi na postaje v Nišu in Kopaoniku.

PZ Hrvatske ima GRS do neke mere organizirano in njihovi reševalci često obiskujejo tečaje GRS v Sloveniji. Sprva so usposabljali za reševalce le alpiniste, sedaj pa so to razširili tudi na planince. V Zagrebu so imeli prvotno 6 reševalnih postaj, ki pa so jih kasneje skrčili na štiri. Te sedaj delajo z uspehom. Poleg tega pa imajo postaje še v vseh večjih mestih, kjer se je pokazala za to potreba. V preteklem letu so organizirali večji reševalni tečaj, za tem pa so imeli manjše tečaje po postajah. V vsakem večjem planinskem centru bi radi imeli vsaj ekipo 4 sposobnih reševalcev, kar jim pa v celoti še ni uspelo. Letos bodo tudi organizirali nekaj reševalnih tečajev in skušali povečati število GRS postaj. Zal da razpolagajo običajno le s kakimi 50.000 dinarji letno.

O delu komisije za GRS pri PZS je poročal njen načelnik tov. dr. Miha Potočnik. Posebni poudarek je dal na izpite reševalcev o prvi pomoči, kar so vzeli reševalci zelo resno, in na tesno sodelovanje z Drž. sekretariatom za notranje zadeve oz. Komando Ljudske milice.

Koordinacijska komisija je sklenila, da bosta zaradi pičlih denarnih sredstev or-

ganizirali alpinistične tečaje zveznega merila le PZ Srbije in Slovenije. Za zvezni alpinistični tečaj, ki ga organizira koordinacijska komisija, se dodeli iz dotacije PSJ 100.000 din. Organizacijo tega letnega alpinističnega tabora prevzame PZ Hrvatske, ki mora v roku 10 dni izdelati program tabora in ga dostaviti vsem republiškim planinskim zvezam. Tabor naj se vrši v bosanskih planinah (Maglić). V tabor pošlje vsaka PZ po pet alpinistov, od katerih morajo biti 4 alpinisti že usposobljeni in samostojni plezalci, medtem ko bo peti plezal v družbi slovenskega ali hrvaškega alpinista. V kolikor ne bi mogla dati PZ Srbije 5 alpinistov, bi izpraznjena mesta zasedli alpinisti iz PZ Slovenije ali Hrvatske. Ker daje PSJ finančno podporo izključno za dvig kvalitetenih kadrov, morajo one PZ, ki imajo razvit alpinizem, pomagati s strokovnim kadrom ostalim zvezam. Zato mora tudi določen del alpinistov vršiti v taboru kvalitetne vzpone, ostali člani tabora pa lažje smeri.

Komisija je dalje sklenila, da prevzame komisija za GRS pri PZS organizacijo reševalnega tečaja, ki naj tudi izdelata program in določi kraj tečaja (Vrščič, Korošica). Organizator bo tudi dal na razpolago potrebne rekvizite za reševanje kot inštruktorje. Vsaka republiška PZ pa se obvezuje, da bo poslala na tečaj ekipo 5 članov, ki bodo obvezno morali opraviti celotni tečaj. V kolikor katera od PZ ne bo mogla poslati 5-članske ekipe, je bolje, da sploh ne sodeluje na tečaju. Če pa želi katera od PZ poslati več udeležencev, pa to lahko stori, vendar na svoje stroške. Koordinacijska komisija je za izvedbo tega tečaja dodelila PZ Slovenije pomoč v višini 300.000 din.

L. R.

IZ OBČNIH ZBOROV

PD Medvode. Lanskoletno dokaj kritično podano poročilo na občnem zboru je vendarle doseglo pozitivne uspehe. Sklep, da se mora delo društva zboljšati, je bil v veliki meri izpolnjen. Odbor je bil homogen in so bili temu primerni tudi uspehi.

Predvsem je imelo društvo lepe uspehe pri vključevanju novih članov. Vseh članov, ki so v l. 1955 plačali članarino, je 367, medtem ko jih je bilo v letu 1954 le 212. Članstvo so torej povišali za 73%. Od prikazanega števila članov odpade na mladince v starosti od 10 do 14 let skupaj 106 članov nasproti lanskim 43 članom ter so tu članstvo zvišali za 116%. Pri mladincih od 14 do 18. leta so zvišali število članstva za 1000%, t. j. od prejšnjih 6 članov v letu 1954 na 60 članov v letu 1955. Zvišanje članstva je še posebno zadovoljivo glede na visoko zvišanje članov-mladincev. Društvo ne sprejema učencev osnovnih šol, četudi je med temi za planinstvo zelo veliko zanimanje ter bi se vpisalo v društvo najmanj še 100 učencev. Zal društvo nima tolikšnega kadra, da bi to mladino vzgajalo. Samo vpis v društvo ter plačilo članarine ne zadostuje, ker je treba takemu članu-pionirju nuditi mnogo več.

Čeprav društvo tudi samo izdaja svoje glasilo, se je število naročnikov na Planinski Vestnik zvišalo za 195% ter ima danes skupno 86 naročnikov ali 23% vsega članstva.

Društvo je največ pažnje posvetilo mladini. Na vseh izletih je vodilo dnevnik

s popisom izletov, v katerega so se vpisali vsi udeleženci, in na vseh izletih so skrbeli za fotografije, ki so jih potem razstavili v izložbeni omari. Kot sredstvo za agitacijo in propagando izdajajo revijo »Planine mladini«, ki jim je nedvomno veliko pripomogla k uspehu pri delu z mladino. Za občinski praznik so organizirali pohod z mladinci po partizanskih poteh, padlemu talcu Carmanu Slavku pa so na praznik prinesli cvetlice, ki so jih zanj nabrali na tem pohodu. Na izletih z mladino so imeli tudi razna predavanja. Da so bili njihovi izleti mikavnejši, so poleg fotografiranja naravnih lepot tudi poskrbeli, da so udeleženci izleta posamezne značilnosti naslikali, da so svoje vtise iz izletov sami opisali, učili so se spoznavati floro, živali, spoznavanja planinskih markacij, določevanja strani neba, teka preko zaprek, pohoda po vojaških pravilih, pošiljanja izvidnic zaradi prve pomoči ob nesrečah in podobno. Skupinske izlete mladincev so priredili na Lubnik, na Smeški grad, na Brezni vrh, Osojnik, Igale, na Šmarno goro, na Kofce, na Golo brdo in v Vrata, kjer so si mimogrede ogledali mogočni slap Peričnik. Ob zaključku šolskega leta pa so za vse tiste, ki so se v šoli pridno učili, organizirali taborjenje v Trenti. Medtem ko se je posameznih skupinskih izletov udeleževalo od 40 do 70 mladincev, jih je taborilo 48 pod vodstvom petih odraslih članov. Od tu so napravili izlete na Pogačnikov dom pri Kriških jezerih in nato še preko Prehodavce mimo Triglavskih sedmerih jezer na Komno. Tako na izletih kot na taborjenju je vodstvo preučevalo karakter poedinih mladincev, dobre in slabe strani udeležencev. Vplivali so tudi na odpravo negativnih stvari in jih skušali brez bolečin ozdraviti. Po vrnitvi iz taborjenja pa so izvedli še skupinski izlet na Šmarjetno goro, Kriško goro in Dom pod Storžičem. Kot zadnji izlet pa so priredili dvodnevni izlet na zasavske vrhove.

Odbor je v preteklem letu poskrbel tudi za posebne planinske obleke za mladince in mladince, vendar pa samo za tiste, ki so bili aktivni. Obleka sestoji iz srajce, kroja »Montgomery«, s kratkimi hlačami temnejše barve, s klobučkom ter iz rdeče rutice s posebnim društvenim znakom na prsih. Obleka je enotna in služi predvsem v praktične namene, nosi se pa le tedaj, ko to odredi društvo. Mladi planinci imajo tudi svoj prapor. Pravi planinski, lično izdelan; krasil je njihovo vrsto na taborjenju ter na drugih izletih.

Starejši člani so izvedli 6 skupinskih izletov.

Markacisti so na novo markirali poti Stanežiče—Golo brdo—Slavkov dom—Katarina—Slavkov dom—Marjeta—Medvode.

Alpinistični odsek je pokazal dobro voljo do dela ter je tudi dosegel pozitivne uspehe. Ti pa bi bili lahko še boljši, če ne bi bilo prišlo do manjšega spora z društvom, ki pa je k sreči zadovoljivo poravnal. Člani odseka so stalno trenirali na Turncu, v juniju pa so organizirali 5-dnevni plezalni tečaj na Kamniškem sedlu. Preplezali so steber Brane, šijo Brane, smer skozi okno v Planjavi, v Mali Rinki pa je bila preplezana smer Režek—Modič. Zadnji dan pa so morali žal zaključiti z reševalno akcijo ponesrečenega alpinista Vladka Fajgla iz Celja. Po tem tečaju je bilo njihovo gorniško udejstvo-

vanje le individualno in so bile preplezane še smeri: Hornova v Jalovcu, raz kaminov v Mojstrovki, Tschadova smer v Travniku itd. Nadaljevalnega plezalnega tečaja niso mogli izvesti, ker bi to društvo finančno preveč obremenilo. Pet članov se je udeležilo republiškega alpin. tabora v Vratih, kjer so preplezali slovensko smer v severni Triglavski steni do Zlatorogoviholic, dvakrat Zimmer-Jahnovo smer ter enkrat dolgo nemško smer in Brojanov raz v Stenarju. Poleg tega pa so preplezali še smer »Y« v Planjavi in steber Brane. Izvedli pa so tudi več letnih in zimskih vzponov.

Društvo je doslej izdalo že 5 številik revije »Planine mladini«, za katero kaže mladina veliko zanimanje. Sodijo pa, da bo treba vsebinsko nekoliko poživiti in odpraviti jezikovne napake. V tem pogledu se že čuti napredek. Izhajanje revije omogočajo oglasi, ki jih društvo prejema od tovarn Celuloza, Color, Tekstilne, Tesnilke in Sore.

Zaradi pomanjkanja prostora pred Slavkovim domom na Golem brdu so splanirali večji prostor okrog doma, drvarnico pa prestavili na primernejše mesto. S planiranjem preostalega prostora so v znatni meri popravili zunanji videz postojanke. Pot od občinske ceste v dolini do Slavkovega doma so preuredili iz navadne kolo-vozne poti v cesto in jo usposobili za prevoz z avtomobili. Vrednost vseh navedenih del je znašala 167.300 din. Pri tem pa so člani veliko pomagali tudi s prostovoljnimi delom in jim je zlasti dobrodošla pomoč mladincev. S kreditom 150.000 din, ki jim ga je odobrila PZS, so nabavili vrtno mize in stole ter nekaj druge opreme. Povprečni mesečni promet postojanke znaša 260.000 din, letni dobiček pa je znašal 353.044 din. Za nabavo planinske opreme mladinskemu odseku je društvo dalo 219.252 din, za nabavo rekvizitov AO-ju pa 22.872 din.

Diskusija je bila zelo razgibana in so vanjo posegali domala vsi navzoči. Govoril je tudi podpredsednik PZS tov. Tone Bučer, ki je pohvalil delo društva, predvsem pa delo z mladino, ki menda doslej nima primere. Nato je pojasnil pomen gradnje Zlatoroga v Ljubljani, obrazložil, čemu je potreben himalajski prispevek po 20 din in pohvalil delo alpinističnega odseka, ki se je pod vodstvom tov. Mirnika zelo dvignilo. Ob zaključku svojega govora pa je organizatorju mladine in pobudniku za kulturno izobraževanje mladih planincev tov. Bukovcu Jožetu izročil srebrni častni znak, s katerim ga je odlikoval PSJ.

Zanimivo bi bilo omeniti, da je imelo društvo pri delu z mladino poleg 14 izletov, ki se jih je udeležilo skupno 661 mladincev — povprečna udeležba na enem izletu je znašala 47 mladincev — 9 sestankov z mladino v šoli in izven nje, razne individualne sestanke z vodji skupin in pri tem porabilo 1036 evidentiranih ur. Na 106 anketnih pol s 53 raznimi vprašanji je odgovorilo 105 anketiranih mladincev, kar je znamenje, da se za delo v društvu res vsi zanimajo. Iz te ankete so med drugim ugotovili, da je med člani-dijaki 18% slabih uspehov, ki so jih dosegli v šoli v 1. semestru. Te dijake so vodili v posebni evidenci in se o njihovem napredku zanimali v šoli. Slabe dijake društvo ne bo vodilo na izlete. Zanimivo je, da zemlje-

pis in botanika dijakom v šoli ne delata preglavic. 56% se jih redno udeležuje izletov, samo dva pa se nista udeležila nobenega izleta. Samo 9% je takih primerov, da starši ne dovoljujejo svojim otrokom izletov. 87% anketiranih je navedlo, da želijo na Triglav. Z revijo »Planine ob meji« so anketirani mladinci v glavnem zadovoljni, želijo pa si še več fotografij, več člankov udeležencev izleta, uganke, križanke in podobno. Društvo bo s temi anketami nadaljevalo, ker sodi, da jim bodo mnogo koristile. S tem bo življenje teh mladincev popolnoma razgrnjeno pred njimi in bodo imeli možnost spremljati njihovo življenje, uspehe in neuspehe in jim pomagati, dokler bodo člani društva. V dobrih 10 mesecih skupnega udejstvovanja sicer niso mogli spoznati vseh dobrih in slabih strani včlanjenih mladincev, eno pa je gotovo, opazili so, da se je disciplina bistveno izboljšala. Pet mladincev pa je izboljšalo disciplino v taki meri, da jih skoraj ni več spoznati.

K tako intenzivnemu vzgojnemu delu mladincev lahko PD Medvode oziroma njegovim voditeljem čestitamo z željo, da bi našlo še več posnemanja.

PD Črnuče. Društvo je v času svojega dveletnega obstoja kljub mnogim pomanjkljivostim pokazalo precej sposobnosti, da se uveljavi v javnem življenju. Na precej obsežnem terenu so organizirali planinske skupine, ki so imele nalogo povezovati planince na njihovem terenu oziroma v podjetju v skupino ljudi, ki bodo kot zavestni člani širili planinstvo in prikazovali vlogo, ki jo ima v socialistični družbi. Ze v vsem začetku so pri svojem delu naleteli na polno razumevanje ostalih družbenih organizacij, na njihovo moralno in materialno podporo. Ze v prvem letu svojega obstoja so zato imeli lepe uspehe, zaradi neaktivnosti nekaterih vodij skupin pa uspehi v preteklem letu niso bili tako vidni. Planinski skupini Črnuče in Jambor sta pomen in vlogo svojega dela še dokaj dobro razumeli in so zato njuni uspehi še kar zadovoljivi, popolnoma nedelavne pa so bile skupine Elma, Gameljne in Beričevo. V glavnem so ostali pri istem številu članstva, kot so ga imeli v prejšnjem letu. Vseh članov je 137, od teh 29 mladincev. Pri poživiti dela med mladinci niso imeli sreče. Prvi vzrok je v tem, ker niso iskali povezave z mladinsko organizacijo, druga in največja težava pa je bila finančnega značaja, ker društvo ni imelo sredstev, da bi mladincem nudili pri organizaciji izletov finančno podporo. Isto velja za pionirje. Izmed več planiranih skupinskih izletov so izvedli le enega na svojo postojanko na Mali planini, vendar pa še tega z manjšo udeležbo. Enkrat so predvajali tudi planinske filme.

Ker se je na zadnjem občnem zboru predlagala ustanovitev alpinističnega odseka, je odbor to stvar vzel z vso resnostjo v roke, ker je bil prepričan, da bo ta sekcija v kratkem res zaživela. Toda upi se niso uresničili. Pokazalo se je, da za to ni dovolj resne volje in zanimanja. Društvo je imelo kar lepo število naročnikov na Planinski Vestnik, ker pa so naenkrat vodje skupin popolnoma odpovedali, je prišlo tako daleč, da je danes še precej naročnikov, ki še niso poravnali naročnine za leto 1954 in 1955.

Društvo oskrbuje na Mali planini kočo zaprtega tipa, ki služi izključno članom tega društva. Oskrbujejo jo sami in so na ta način društvu prihranili 200 delovnih ur ali din 14000.—, za drva, ki so jih sami napravili pa nadaljnjih din 10000.—. Vrednost inventarja, ki ga imajo v koči in katerega so sami nabavili, bodisi s svojimi sredstvi oziroma s finančno pomočjo obč. LO Črnuče in Elme, pa znaša din 120000.—. Vsak obiskovalec, ki se namerava poslužiti te postojanke, se mora izkazati s pismenim potrdilom društva. Finančno pomoč pa so društvu nudili tudi Jambor, SZ Črnuče in Gameljne ter opekarna v Črnučah.

Diskutiralo se je mnogo o načinu dela z mladino ter je v diskusijo posegel tudi tov. Zinauer Milan, ki je kot zastopnik PZS pozdravil občni zbor in pohvalil samokritičnost v poročilih. Tudi on je poudaril važnost sodelovanja z mladino in pionirji, ki naj bi bili bodoči kader PD. Opozoril je na gradnjo Zlatoroga v Ljubljani in njegov pomen in priporočal Planinski Vestnik. Zbor je tudi pozval, naj da uredništvu napotke, kako in o čem naj revija piše.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Rode Miha.

PD Bohor-Senovo. Prav gotovo se nismo zmotili, če trdimo, da ni bil še noben občni zbor procentualno napram številu vpisanega članstva obiskan po tolikem številu vpisanega članstva, kot je bil občni zbor tega društva dne 17. II. t. l. Od vpisanih 146 članov se je zboru namreč udeležilo 123 članov.

Iz poročil društvenih funkcionarjev sledi, da je bilo že na prejšnjem občnem zboru dne 31. VI. 1955 opaziti, da vlada v društvu mrtvilo, ki se je pojavilo že konec leta 1954. Odpraviti to nedelavnost ter pomnožiti vrste dejanskega članstva, to sta bili dve bistveni nalogi društva po organizacijski plati. Na papirju so sicer imeli okoli 100 članov, ko pa so pričeli s pobiranjem članarine, je bila slika popolnoma drugačna. Velik del članstva namreč sploh ni hotel ničesar vedeti o članstvu, še manj pa o kakih delavnosti v društvu. Na gluha ušesa so naleteli tudi pri lovcih-planincih Lovske družine Senovo. Zato so pričeli s pridobivanjem novega članstva. Na sejo so povabili zastopnike Lovske družine Senovo. Na teh razgovorih so prišli do skupnih zaključkov, rezultati teh razgovorov pa so tudi že vidni. Senovski lovci se namreč že pridno vključujejo v planinske vrste in ne samo to, obljubljajo tudi vso podporo pri njihovih prizadevanjih. Poizkusili so tudi na tamkajšnjih šolah. Pri prosvetnih delavcih osnovne šole kakor tudi nižje gimnazije so dobili vso podporo. Oni so jim tudi pomagali organizirati pionirje v njihove vrste. Povezali so se tudi z mladinsko organizacijo, ki jim je šla prav tako na roko. Končni uspeh je bil ta, da vključuje društvo v svojih vrstah 21 mladincev in 50 pionirjev. Društvo pa je prepričano, da še ni izčrpana možnost nadaljnega vključevanja novih in dobrih planincev.

Zelo lepo je tov. Šibila prikazal potrebo po čim večjem naročilu na Planinski Vestnik, ki naj bo res vodnik vseh planincev. Ne sme se več zgoditi, da bi bilo le društvo naročeno na en edini izvod revije in da bi bilo eno izmed redkih društev, ki ima le enega naročnika na Pl. Vestnik. Zato naj bi bila naloga bo-

dočega odbora, da temu vprašanju posveti več pažnje in pridobi čim več novih naročnikov. (Opomba uprave: društvo je že kratek čas po tem obnemem zboru prijaviilo 53 novih naročnikov.)

Večje skupinske izlete je društvo organiziralo na Bohor. Stevilčno je najbolj uspel izlet dne 22. VII. 1955, ko so planinci na povratku obiskali »partizanske Lošce« in se tamkaj vključili v proslavo »Dneva vstaje«. V manjših skupinah ali posamično pa so člani obiskovali Savinjske Alpe in Zasavske hribe.

Društvo pa zelo intenzivno dela tudi na čimprejšnji postavitvi svojega doma na Bohorju. Novi dom bo stal na starih temeljih bivšega lovsko-planinskega doma, ki je bil med okupacijo požgan. Zemljišče so jim odstopili lovci brezplačno. Za denarno pomoč se je društvo obrnilo na razna podjetja, sindikate in ljudsko oblast, vendar je pa doslej prejelo le od sindikalne podružnice rudarjev Senovo 10000 dinarjev, od rudnika rjavega premoga Senovo 50000 din in od Elektrarne Brestanica 100000 din. Za finančno pomoč so se tudi priporočili OLO Trbovlje in ObLO Senovo. Društvo je tudi izvedlo nekaj referendum med delavstvom Rudnika rjavega premoga Senovo, da bi se delavstvo tega rudnika izjavilo, ali bi žrtvovalo del ustvarjenega dobička v letu 1955 za zgraditev tega doma. Referendum je sicer uspel, vendar je pa delavski svet rudnika za sedaj rešil njihovo prošnjo tako, da bo potraval stroške izdelave načrtov, v bodoče pa bo nudil pomoč v okviru svojih možnosti. Obrnili so se tudi na Gozdno gospodarstvo v Brežicah za dodelitev barake »na Fužinah«, ki stoji na severni strani Bohorja in katero bi potrebovali pri gradnji za namestitve delavcev in orodja, ki je njihovo prošnjo ugodno rešilo. V teku je sedaj izdelava načrtov in zbiranje dokumentacije za investicijski program, nakar bodo prošnjo za gradbeno dovoljenje predložili OLO Trbovlje.

Markacijski odsek je bil zelo delaven, saj je obnovil vse markacije na Bohor. V kratkem pa bodo na železniški postaji Brestanica obnovili izložbeno okence, v katerem bo lahko vsak dobil vse potrebne informacije o bohorskih poteh in njegovih prirodnih lepota.

Ob zaključku je občni zbor soglasno sprejel predlog upravnega odbora, da se društvo preimenuje v PD Bohor-Senovo. Utemeljilo ga je s tem, da je bil Bohor med NOB priča brezštevilnim junaštvom naših partizanov ter naj bo zato tudi njihovim najmlajšim trajan spomin pomen, ki ga je imel Bohor za naše borce, za narodno osvobodilno gibanje na Stajerskem.

PZS je poslala pozdravno brzojavko. Po obnemem zboru so predvajali planinske filme.

PD Ajdovščina. Kakor je pokazal občni zbor društva dne 13. II. t. l., so se razmere v društvu bistveno popravile in zato lahko upravičeno upamo, da bo društvo zavzelo zopet tisto mesto, ki mu tudi po vsej pravici gre. Uspehe društva so nazorno prikazala obširna poročila društvenih funkcionarjev. Društvo ima v svoji upravi kočjo pri izviru Hublja, ki je oskrbovana le preko poletja, zavetišče na Čavnu, kjer

ima v najemu od GG le eno sobico, oskrbniške posle pa vrši logarjeva žena, ter iztokovo kočjo pod Golaki, ki pa je neoskrbovana ter se dobi ključ od nje pri društvu. Ustvarjeni čisti dohodek za leto 1955 v vseh treh postojankah znaša din 7141.—. Društvo je bilo vse čas brez gospodarja, ki je odstopil, in je zato njegove posle vršil predsednik. Razveseljiva pa je ugotovitev tajnika, da se lansko leto ropanje planinskega cvetja ni več vršilo v tako veliki meri kot prejšnja leta. Društvo je tudi ugotovilo, da bo moralo v bodoče še bolj skrbeti za zavetišče na Čavnu, preko katerega poteka slovenska transverzala in zaradi česar je to zavetišče vse bolj obiskovano. Nešteto planincev pa privabi tudi izredno redka in lepa planinska flora, s katero je Caven kot malokateri vrh na gosto posejan.

Markacisti so markirali poti Lokavec—Caven, Vrtovin—Kucelj, Potoče—Kamnje—Kucelj, Kamnje—Caven in Strgarijski hrib—Zelen rob. Obnovili so tudi transverzalo od zaključka idrijskega dela pod Velikim Golakom, čez Srednji in Mali Golak mimo kočje do vrha Strgarijskega hriba. Markirali so tudi del transverzale iz Cola po cesti do vrha Cenca, od koder se pot nadaljuje preko Strmca in Kajnega dola na Javornik. Popravili in obnovili pa so tudi ostale markacije in namestili manjkajoče smerne tablice.

Diskusija je bila zelo živahna. Veliko so govorili o prepotrebni zgraditvi novega planinskega doma na Čavnu, ki je že dolgoletni sen ajdovskih planincev, o pomanjkljivi propagandi, o gradnji Zlatoroga v Ljubljani, o zboljšanju oskrbe na Čavnu, o zvišanju obratnega kredita, o eventualnem oskrbovanju Iztokove kočje pod Golaki ob sobotah in nedeljah, o popravilu poti od kočje pri izviru Hublja pa do velike luknje izvira Hublja, da bi bila laže dostopna tudi nedeljskim planincem in izletnikom. To pot pa bi morali primerno zavarovati in obnoviti razgledišče nad luknjo, o izpeljavi transverzalne poti preko grebenov na sektorju Predmeja—Col, ki bi bila veliko lepša in zanimivejša od sedanjne, ker bi se planincem nudil lep razgled po dolini, o Planinskem Vestniku in o zgraditvi nove pionirske kočije na Sinjem vrhu po vzorcu Kekčeve kočje na Katarini pri Novi Gorici, kamor mladinci in pionirji zelo radi zahajajo. Predlogi so govorili za to, da bi se ta kočica zgradila morda drugo leto ob postavitvi spomenika padlim borcem. Na tem vrhu stoji stara vojaška postojanka, ki ima še dobro ohranjene stene in bi kot nalašč prišla prav za pionirsko kočjo. Končno pa so debatirali in komentirali članek tov. Zivojina Prosenca »O primorskem delu slovenske planinske transverzale«, ki je bil objavljen v 11. številki Pl. Vestnika v letu 1955.

Nadzorni odbor je res temeljito izvršil svojo nalogo. Za občni zbor je izdelal precizno poročilo, v katerem je do potankosti obdelal materialno društveno poslovanje, blagajniško in bančno poslovanje, organizacijo knjigovodstva in administracijo, h koncu pa navedel svoje ugotovitve in predloge.

Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Nusdorfer Jože. R. L.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Za krásami domova (Ob lepotah domovine) I-IV. číslo, 1956, Ročník II. Prejeli smo prve štiri številke drugega letnika glasila, ki ga izdaja Državni odbor za telesno vzgojo in šport v Državni telesno vzgojni založbi v Pragi. Uredniki so dr. Milan Skalník, dr. Vladimír Adamec, dr. Arnošt Černík, dr. Karel Duda in dr. Jiří Chyský. Odgovorni urednik je Jiří Dvořák. Glasilo izhaja mesečno na 24 straneh večjega formata, letna naročnina znaša 30 kčs. Zunanja oprema je dokaj bogata, ovitek iz boljšega papirja, tako da prenese razmeroma dobro izdelane klišee, ki se menjajo sleherno številko. Metirano je moderno, s klišeeji do roba in s tehniko modernih magazinov, samo da brez razkošja in tiste domiselnosti in vsiljivosti, ki je značilna za nekatera naša, še bolj pa tuja glasila. Pričujejoče glasilo je bližje turizmu ali vsaj sredi med turizmom in planinstvom in obsega oboje. Podobno je avstrijskemu »Naturfreund« . V vsebini se najbolj očituje ideološki poudarek v smislu slike na drugi strani ovitka, ki prikazuje kolono šestih alpinistov, ki v položnem bregu v lagodnim korakom napredujejo proti zasneženim strminam. Pod sliko je tale naslov: »Napnimo vse sile, da dosežemo cilj. Ne samo na turističnih potovanjih in pri gorniških vzponih, marveč tudi pri graditeljskem delovnem prizadevanju v drugi petletki. Srečno pot in radosten uspeh!« Pod tem naslovom je ponatisnjen odlomek iz novoletnega govora predsednika republike Antonina Zapotočkega, nato pa uvodni članek »Za lepoto in srečo domovine«, ki ga je napisal Antonin Pobuda in je v glavnem parafraza predsednikovih besed, kaj vse je Češka v 10 letih dosegla, kako se je spremenila in kakšne so naloge turizma v prvih letih druge petletke. O teh nalogah govori urednik Jiří Dvořák v članku »Turistično leto pred nami«, iz katerega zvemo za delovni plan turisticke, ki zaobsega tudi biciklistiko

in motociklistiko in še druge športne panoge. V planu je tudi okrepitev zvez z inozemstvom, posledica tega je najbrž tudi to, da smo po dolgem času vendarle prišli do zamenjave pričujočega glasila z našim PV. Jan Turon popisuje Beskide od Čadce proti vzhodu, sledi ideološki članek, kakšen mora biti planinec (jaký má být horolezec). Antonin Veverka pravi v članku, da mora biti zdrav, samokritičen, s čutom odgovornosti, dobro pripravljen, vztrajen in skromen, požrtvovalen, tovariški, pri izbiranju tovarišev pa natančen. Bedřich Sůh popisuje srečanje z gamsi (kamziky). Sledi čisto turističen članek, nato pa taborniški, ki pa seveda gorniku nič ne škoduje — o določanju daljave in višine v naravi. Za spoznavanje češkega socialističnega planinstva je pomemben članek »Kaj veste o Gorski službi«, ki nima samo reševalnih nalog, marveč tudi kartografske in markacijske. Med planinske članke prištejmo še članek o planinski gloriiji (přírodní svatozář). Glasilo ima na koncu rubrike »Hvalimo in kritikujemo«, »Iz turističnih odsekov« (Društvene novice), križanke in uganke, »Kar morebiti ne veste«, »Ste bili tam?«, »Nova turistična literatura«.

V naslednjih številkah omenimo še naslednje članke: V rojstnem kraju Klementa Gottwalda (Jiří Čížek), Po snegu krušnih gor (Jaroslav Srba), Telovaditi ali ne telovaditi (Vlastimil Mihalička), Ne podcenjujte nevarnosti v gorah (V. Balzarova), Snežni plazovi (Josef Rubín), Sonda varuje pred plazovi (sondo je konstruiral Igor Houdek, članek napisal ing. Miloš Vrba), Skalno izrazoslovje (Antonin Veverka — članek je opremljen z risbo, ki ponazarja najvažnejša poimenovanja, ki bi jih moral poznati vsak plezalec in planinec. Ker jih ne pozna, je v naših opisih toliko zmešnjave v poimenovanju. Tumovo izrazoslovje pa se je nekako pozabilo ali pa se vsaj pozablja. Naši AO bi morali posvetiti tej stvari več pozornosti

sti), Markacije in kašipoti; Hvala prenočiščem (nekaj podobnega, kar ima naša Počitniška zveza in kar imenujejo v Avstriji Jugend-herberge). — Št. 3 je izšla na komaj 18 straneh in je bolj turistična kot planinska. V št. 4 je zanimiv članek Hašek na Lipnici s sliko hiše, v kateri je ta znameniti češki humorist umrl, dalje Dežela granita (dr. Ivan Krystek), 1. maj 1890 v Pragi, Kokošinske pokrovke (o podobnih stvareh nam je v PV poročal Slavko Peršič v svojih člankih o bosanskih gorah). V glasilu imajo svoj kotiček fotografiji, sem in tja izide kak članek o gorski flori, o folklori, tudi o lovstvu in o reševanju v gorah. Iz rubrike o planinski literaturi izvemo, da je po vojni izšlo na Češkem precej vodnikov: za Nizko Tatro pozimi, Malo Tatro pozimi, za Jizerske gore in Ještěd, za Kutno goro. Dalje je lani izšel priročnik Metodika turistike, kolektivno delo, ki ga je izdala Državna športna založba v nakladi 5250 izvodov.

»Za krásami domova« je razveseljiv sel posebno za nas Slovence, ki nas s Čehi poleg drugih vežejo tudi lepe, globoke in trdne vezi v planinski kulturi, v planinstvu in alpinizmu. Sledovi čeških turistov in alpinistov v naših gorah so neizbrisni. Glasilo izkazuje resnično privrženost in ljubezen do narave in do človeka, ki vanjo prodira, se z njo in ob njej vzgaja, izobrazuje in raste. T. O.

Krasy Slovenska, št. 5, 1956, je slovaško glasilo športov, ki jih goje ljubitelji prirode: planinstva, turistike in turizma, smučarstva, jamarstva, pa tudi glasilo zaščite prirode in etnografije. Majska številka, ki nam je pri roki, je izšla na sijajnem papirju, ki omogoča lep tisk in lepe, brezhibne podobe, tudi barvne. Prvi članek je taborniške vsebine, vendar je Josef Krčka članek obogatil tudi z opisom tur iz tabora v Lučivni in z lepimi posnetki slovaških noš. Drugi članek Zapiski s Hrona, je narisal Aurel Zajac in bi zanimal ljubitelje vodnega športa, brodarstva in kajaka. Ing. Ivan Houdek je prispeval članek o imenoslovju Tatre, Tatri je posvečen tudi članek dr. Vladimírja Vujle in Arnošta Madra. Ta članek o snežni votlini ali levi ali dimniku v Tatrah je najzanimivejši v tej številki. Vodarske narave je članek o Dunajcu,

ki ga je napisal dr. Vladimír Adamec. Iz revije izvemo, da ima Slovaška s Poljsko poseben dogovor o zaščiti prirode (ing. Edgar Hošek). Speleologe bi zanimal članek Vila Rozložnika o dveh metodah raziskovanja jam, zoologe pa Kalasov članek o svizcu. Oba članka ponazarjajo prvovrstni posnetki. Iz literarnih beležk je razvidno, da tudi v slovaškem jeziku izhajajo turistične publikacije, tako n. pr. Slovaški raj, ilustrirana publikacija, ki sta jo izdala Eugen Jurisa in Vladimír Simiček. Recenzent pravi, da je ni mogoče odložiti prej, dokler ne prebereš vse do zadnje strani, dr. Miroslav Vahala pa je s sodelavci izdal knjigo o turizmu.

Revija **Krasy Slovenska** izhaja v Bratislavi, izdaja jo Vydavateľstvo Osveta, n. pr. Martin. Glavni urednik je dr. Tibor Sasik, Bratislava, Steinerova ul. č. 33. Naročnina kës 42.—.

Planinska karta Bjelašnica i okolica, 1:50 000. Izdanje Planinskog društva »Bjelašnica« Sarajevo. Karta je preprosto in jasno izdelana, na slabem papirju, z ovitkom, na katerem najdeš najpotrebnejše podatke o zavetiščih, kočah in observatoriju.

Tolminski zbornik, ob kulturnem tednu od 3. VII. 1956 do 10. VII. 1956. Izdal in založil odbor za izvedbo »Tolminskega kulturnega tedna«, v redakcijski komisiji so bili Bogataj Jernej, Ceklin Franc, Uršič Hinko in Urbančič Marjan. Gradivo za zbornik je zbral in uredil Urbančič Marjan. Tiskala tiskarna »Jadran« v Kopru. Zbornik je posvečen žrtvam fašizma na Tolminskem in 50-letnici Simona Gregorčiča, velikega ljudskega pesnika. Zbornik je pomembna in koristna lokalna publikacija z dragoceno domoznansko vsebino. Med drugim obširno govori o zgodovini Soške podružnice SPD in o današnjem PD Tolmin. Članek je napisal prof. Uršič Hinko, ki je o istem predmetu oddal tudi našemu glasilu podoben članek in še več drugega gradiva, s katerim nameravamo počastiti 60-letnico tolminskega planinstva. Planinec bo z zanimanjem bral več člankov v tem pisanem zborniku, ki ga uvajata dva mojstra slovenske besede, oba doma z zapadne meje slovenstva, France Bevk in Alojzij Gradnik. Naj na prvem mestu poleg Uršičevega imenujem še Troštovega o Zgornjem Posočju, Urši-

čevega Pogled v preteklost, članek o zgodovini NOB na Tolminskem, Bogatajev članek Človeka nikar in Ceklinov »Tu rod je moj, tu moj je kraj«. S planinstvom je po vsebini močno povezan Ceklinov članek Gornje Posočje v luči turizma, za umnega ljubitelja narave pa je aktualen sklepni članek o gospodarstvu Tolminskega s perspektivnimi pogledi in temeljito analizo.

T. O.

Dioniz Štúr. — Od lanske jeseni potekajo na Slovaškem velike slavnosti, ki bodo dosegle svoj vrhunec letos pomladi in poleti: Slovaki obhajajo stolenico smrti Ljudevita Štura, zakonitelja slovaškega knjižnega jezika. Zanimivo je, da se je celó v PV (1956, 189) v tem letu pojavilo ime znanstvenika slovaškega rodu, ki nosi isti priimek. Naj Tominčevemu član-ku dopišem nekaj dopolnil.

Dioniz Štúr (z nemško grafiko Stur) ni bil v nikakem sorodstvu z Ljudevitom Štúrom in njegovim bratom Karlom. Medtem ko se je rodil Dioniz 2. ali 5. IV. 1827 v kraju Beckov, blizu 100 km severovzhodno od Bratislave, se je rodil Ljudevit 1815 v kraju Uhrovec, Karel pa 1811 v Trenčínu, oboje v Považju, v dolini reke Vaha. Oba brata sta umrla v Modri na zahodnem Slovaškem, 26 km nad Bratislavo, prvi 1851, drugi pa 1856. Ljudevit je največja osebnost slovaške nacionalne zgodovine: uzakonitelj slovaškega knjižnega jezika, utemeljitelj slovaški nacionalne kulture in ustanovitelj slovaškega naroda. Karel je bil le pesniški začetnik. Nasprotno od Ljudevita in Karla je Dioniz presegel slovaški okvir. Njegovo znanstveno delo pripada nemški, avstrijski kulturi. Kakor je fizik svetovnega slovesa Korošec Štefan spočetka pisal tudi slovensko (in celo prevajal slovaško ljudsko poezijo v Janežičevem Glasniku), tako so tudi prve Štúrove znanstvene razprave bile napisane v njegovem rodnem jeziku. Slovanska Matica, ki je enako kakor Slovenska nastala ob tisočletnici prihoda prosvetiteljev Konstantina in Metoda na Veliko Moravsko, je začela gojiti tudi čisto znanost, posebno domoznastvo. Tako je Dioniz Štúr v sedemdesetih letih objavil v slovaščini nekaj razprav, ki so obravnavale geološko - geografska vprašanja Slovaške. Za tem pa je

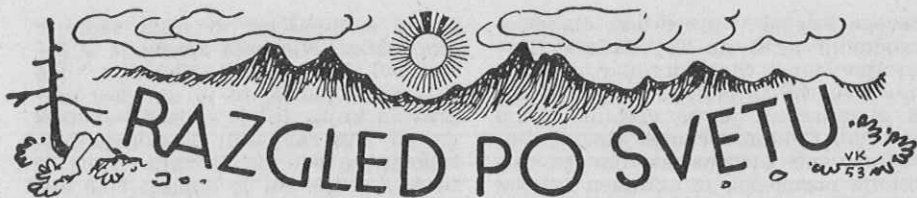
prešel k nemščini in pisal samo v tem jeziku. Njegovih spisov je v Rizerjevi bibliografiji Slovakov nad pet strani petita, to je nad 250 razprav in knjig. Bil je rudarski svetnik ter od 1885 ravnatelj državnega geološkega zavoda na Dunaju. Umrl je tu 9. X. 1893. Bil je dopisni član Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu. Dasi je pisal v tujem jeziku in živel v nemškem okolju, na svoj rod ni nikoli pozabil in je zapustil Matici Češki 15000 zlatov za utemeljitev štipendij.

Poleg del, ki jih navaja Tominec, se na slovensko ozemlje, sodeč po naslovih, veže še cela vrsta člankov in razprav. Take so razprave in poročila o letopisih geol. zavoda (Jahrbücher): 1854 o vzponu na Veliki Klek (izšle tudi kot separat), 1856 o geoloških raziskavah v dolinah Drave, Isel, Möll in Zilje, 1858 o Soški dolini od Bovca navzdol do Gorice, o okolju Vipave, Postojne, Planine in Bohinja, 1864 o geologiji Štajerske, 1868 o geoloških razmerah v okolju Rablja in Mrzle vode, 1870 o dveh novih praprotilih iz Motnika in 1871 o potresu v Klani. Leta 1888 je objavil študijo Pet dni v Rogaški Slatini, ki jo je opremil s 5 cinkotipijami. Več razprav o vprašanjih z našega ozemlja je objavil tudi v publikaciji Verhandlungen istega zavoda. Poleg dveh samostojnih knjig, ki jih navaja Tominec, je izšlo še več Štúrovih samostojnih publikacij. Res so med njimi tudi nekateri posebni odtisi, vendar so vmes tudi samostojne obširne knjige. Med njimi je Über den Einfluss des Bodens auf die Verteilung der Pflanzen (v dveh delih, izšlo na Dunaju 1856—58). Naslov Versuch einer Aufzählung der phanerogamischen Antpflanzen (str. 189 v zadnji vrsti spodaj) je treba brati ... der Phanerogamischen Nutzpflanzen.

Masarykov Slovník naučný pravi o Štúrovih publikacijah, da spadajo med najboljše, kar jih je izšlo pri geološkem zavodu na Dunaju, naj bodo to mape ali paleontološke razprave in študije.

Tako vidimo, kako se je cesarski Dunaj v drugi polovici preteklega stoletja dičil tudi z delom slovaškega uma, kakor se je z delom našega Miklošiča in Štefana.

Viktor Smolej

Gospodarski zakladi Himalaje so predvsem gozdovi in vode, pa tudi rude. Gozdovi segajo v višine 3600 m. Reke izvirajo v višini 4500—4800 m in jih hranijo neizčrpani ledeniki. Energetska moč teh voda na indijskih ravninah je orjaška. V Kašmirju so našli velike zaloge premoga, železa in aluminija, dalje baker, svinec in cink, pa tudi diamante in safire. Vendar ne v velikih množinah, tako da v pogledu rudarstva doslej Himalaja še ne pomeni ničesar. Verjetno zato, ker je pogorje razmeroma mlado.

Pamir (Pa-i-mir = Noga odličnikov), ki ga radi imenujejo »Streho sveta«, je zvezni člen med Himalajo in drugimi gorskimi verigami Azije. To so Hindukuš, Karakorum, Kuen Lun, Tien Šan in Trans-Alai. Severno od Himalaje pa leži največja in najvišja zemeljska gmota, Tibetska visoka planota s povprečno nadm. višino 4000 m, severno od nje leži Kuenlun in Altyn Dagh, preko puščave Tarim pa mogočni Tien-Šan.

Zičnica Col du Géant - Aiguille du Midi se sicer gradi, vendar CAF še vedno ni položil orožja v boju zoper to orjaško prometno podjetje, ki posega v planinstvo brez ozira na vse razloge zaščitnikov prirode in drugih. CAF navaja najprej estetski razlog. Nasprotniki pa pravijo, da kabel, debel 3 cm, in stolp, 10 m visok, ne more zasenčiti naravne veličasti Mont Blanca in drugih znamenitih špičkov okoli Vallée Blanche, ki je dolga 50 km. Drugi razlog je splošen, načelen. Gore naj ostanejo to, kar so bile doslej — rezervat za planince, ki si s trudom pridobe višino, razgled in vse, kar gore temu in onemu nudijo. Nasprotniki pa trdijo, da so gore za vse, tudi za onemogle, revmatike in nadušljivce, saj tudi muzeji niso samo za diplomirane zgodovinarje in estete. Tretji razlog je ekonomski, češ da se bodo letoviščarji iz Chamonixa potem preselili v Val d'Aosta na škodo Fran-

ciji, v korist Italiji. Ta razlog je pravzaprav najšibkejši. Kaže pa vse skupaj na to, da ni sile, ki bi tako podjetje onemogočila. Chamoniški župan je izjavil, da po zakonu iz l. 1951 ni bilo več prepovedano graditi žičnice okoli Mt. Blanca iznad 2000 m. Tudi nekateri vodniki so se izjavili za gradnjo žičnice. Verjetno slutijo za njo še večje število klientov.

Avstrijska ekspedicija na Alasko je kmalu po prihodu zavzela dva zelo težka ledena vrhova nad ledenikom Black Rabiid. Ekspedicijo je vodil H. Gsellmann z bratom Schlapschi. Gsellmann je postal že pravi specialista za »polarne« ture. O svojih uspehih je v posebnem pismu poročal tudi ing. Nadji Fajdiga.

Himalaja je največji enotni gorski sistem na svetu. Geološka raziskavanja so dokazala, da od Kašmirja do Assama vlada enotna struktura in da so povsod iste kamenine. Himalaja se ni vsa naenkrat dvignila iz morja, marveč v treh fazah. Prva faza je nastopila še pred terciarom, zadnja pa po terciaru, verjetno že po pojavu človeka v srednjem pleistocenu. Imamo fizikalne in biološke dokaze za to, da so se deli Himalaje povišali za 1500 m po srednjem pleistocenu. V himalajskih strugah so našli ostanke prvih ljudi. Ti so bili torej priče, kako je zrasla severna zapora, ki je onemogočila razseljevanje po azijskih stepah. Himalaja je kot zapora izredno močno vplivala na potek zgodovine človeštva.

SAC (Švicarski alpski klub) v New Yorku so ustanovili Švicarji, ki že 20 let bivajo v tem največjem mravljišču in so člani SAC. Zdaj ima SAC sekcijo New York, ustanovljeno 3. aprila 1956. Švicarski generalni konzul v New Yorku, dr. Fred Gygaz, je sekciji izročil pozdrave SAC iz domovine. Predsednik sekcije je uvoznik ur Roland Gsell, znan alpinist, podpredsednik pa je Joel E. Fisher, nek-

danji predsednik ameriškega alpskega kluba. Odbor sestoji iz šestih Švicarjev in petih Amerikancev. V sekcijo so povabili 103 člane SAC, 65 se jih je takoj odzvalo.

CAF ima svojo sekcijo tudi v področju Alpes-Maritimes, Primorskih Alp. Sekcija Briançon dalje proti severu, ki ima polovico vseh koč v Oisansu, je lani zabeležila 9721 nočitev v svojih zavetiščih, najvišjo številko doslej. S tem je sekcija prekosila najbolj znano sekcijo Paris-Chamonix, ki je v zavetiščih okoli Mont Blanca imela v l. 1955 9287 nočitev. — Sekcija Cote d'or in Morvan pa je v svojem smučarskem zavetišču na Dappes vpeljala samopostrežbo s tem, da člani sekcije prostovoljno dežurajo v koči, ki je brez oskrbnika. Sekcija Forez pripravlja ekspedicijo v Iran na Elbrus z namero, da bi dosegla nekaj prvenstvenih vzponov na Alam-Kouh in Demavend. Francozi so v teh pogorjih že dokaj doma, kakor vemo iz že objavljenih beležk.

Novo teleferiko je odprla sekcija Chamonix 25. marca 1956 z izhodno postajo na Praz de Chamonix in končno postajo na Flégère, ki je znano smučišče za začetnike in za zimske »martinčke«, ker je ves dan osončeno. Na Flégère bodo zdaj zgradili še vrsto manjših vzpenjač, hotelov in podobnih turističnih objektov. Razume se, da ne bo šlo brez velikih zemeljskih del, planiranja itd. Tu bo nastal Super-Chamonix v višini 1900 m, izvrstna letna in zimska postojanka.

Argentina kljub svojim političnim krizam ni opustila himalaističnega programa. Polkovnik Huerta ima nalogo, da privede zgolj alpinistično odpravo na Dhaulagiri. V navezah so še Soria, Cicchitti, Femenias in Bravo.

Piero Ghiglione je gotovo najbolj znan milanski alpinist, globetrotter, ki nemirno išče vsebino svojih starih let v gorstvih vseh kontinentov na našem planetu. Letošnjo spomlad je 25. marca prišel na Margherito (5125 m) preko zapadne stene (60—70° naklonine) in tako urezal v Ruwenzori doslej najtežjo alpinistično storitev. V Afriko je šel naravnost iz Južne Amerike, kjer je v Peruju prišel prvi na Cerro Vanolama (6111 m). Drugi alpinistični stavec pater A. M. de Agostini pa upravlja ekspedicijo na Ognjeni zemlji. Vtem ko to pišemo, je verjetno

vzpon na Mt. Sarmiento (2170 m), na katerega je l. 1898 poskušal priti Martin Conway, že za njim. APF je poročala, da sta to opravila Mauri in Maffei. Po teh novicah je Sarmiento visok 2404 m in zelo težko dostopen in se dviguje naravnost iz morja. Nevihte so na dnevnem redu, sneg in led strm in zahrbtn. Mauri je član SAI, sekcija Lecco, Maffei je zelo popularen plezalec. Oba sta premagala neverjetne težave, ki se komaj dajo primerjati normalnim v Alpah. V ekspediciji delajo tudi znanstveniki, alpinisti pa menijo priti še na Mont Italia 2250 m (kdaj bodo naši alpinisti lahko nekje poimenovali kak deviški vrh z Mt. Jugoslavija?) itd. Agostini je star 74 let.

Alpes Maritimes, Primorske Alpe nad Azurno obalo niso na pogled take, da bi obetale šesto stopnjo, vendar je v zadnjih letih plezalec tudi tu iznašel smeri, ki imajo v sebi tudi VI. Tako v Caire des Erps, Caire de Cougourde, Corno Stella. Severna stena te zadnje je lani in letos doživela vrsto ponovitev, ki so močno znižale ocene prvih plezalcev (Allain, Ellena, Campia). Tako je skoro povsod.

Aiguille Dibona v les Ecrins je doživela prvi zimski vzpon po zapadni steni 4. marca 1956 (Parat, Puiseux). Čas: 23 ur! 11. marca 1956 pa so lyonski plezalci Chervet, Grasset, Puiseux in Sandoz izvedli deseti zimski vzpon na la Meije. 18 ur in pol! Sem in tja seveda. Na Pic Gaspard pa so izvedli drugi zimski vzpon Girod, Puissant in Rigotti — po jugovzhodnem grebenu v 17 urah in pol, vzpon in sestop. Couzy in Vialatte sta pa 26. februarja 1956 opravila prvi zimski vzpon preko »épéron« Brenva. Vialatte je prišel iz Pariza na weekend. Ob 4.45 sta startala iz la Fourche, ob 17.30 sta bila ob vznožju Mur de la Cote, sestopila po Corridorju in bila o polnoči na Grands Mulets.

Lhotse in Everest sta bila cilj švicarske ekspedicije, ki se je letošnjo spomlad zbrala v Jaynagarju na nepalsko-indijski meji, razen Grimma in Marmeta, ki sta morala v Bombayu čakati do 13. marca na pošiljko kiska, prav takšno, kakršno so imeli Francozi na Makalu. Iz časnikov vemo, da so Švicarji uspeli. Natančneje bomo še poročali. Vodja ekspedicije je bil Albert Egger iz Berna, ostali so

bili Diehl iz Berna, Grimm iz Wädenswilla, Luchsinger iz Thounea, Hans von Gunten iz Berna, Marmet iz Züricha, Ernst Reiss iz Brienza, Reist iz Interlakena in Schmied iz Berna. S seboj so imeli petrografa, geologa, glaciologa, zdravnika, topografa pa ne, ker je topografsko delo opravil E. Schneider 1. 1955. Mnogo senzacije je vzbudila bolezen Luchsingerja, ki jo je pograbilo svetovno časopisje in jo obiralo od vseh strani, na take načine, da so bili Švicarji močno nejevoljni. No, Luchsinger je bolezen prebolel, zamuda, ki jo je povzročil, pa je po uspehu pozabljena. All well when the end well.

CAI je imel redno letno skupščino 7. aprila 1956 v Modeni, starem univerzitetnem mestu severne Italije. Delovni predsednik je bil ing. Bortolotti, znan alpinist iz Bologne. Članstvo CAI je od 75 020 naraslo na 78 335 članov. Predsednik CAI je zlasti poudaril uspehe, ki jih ima CAI pri razširjanju visokogorskega smučanja in pri odpravah v inozemstvo, pri čemer je posebej omenjal Agostinija in Ghiglioneja. Zavzemal se je za majhne planinske kočje nasproti gorskim hotelom, za enotnost znotraj CAI, ki naj postane tipično nacionalno društvo. V Modeni se je zbralo 309 delegatov iz 102 sekcij. Govoril je tudi prof. Desio in se ponovno zahvalil sodelavcem s K2 ter z nejevoljo odklonil polemike, ki da se od zunaj po nepotrebnem vrivajo v to veliko dejanje. Novi predsednik je dr. Giovanni Ardentini Morini iz Parme.

Preko južne stene 3. Kreuzberga (Kreuzberge) sta se 26. februarja 1956 povzpela Švicarja Max Niedermann in Franz Anderrüthi. V Vodniku po Säntisu se ta stena ocenjuje s VI.

Marcel Kurz je štirikratni častni član najuglednejših alpskih klubov: CAS, Alpine Club in ÖAV. Zdaj so ga za častnega člana imenovali še Italijani. Marcel Kurz je izredno zaslužen za zimski alpinizem in visokogorsko smučanje. Sodeloval je pri smučarskih visokogorskih tednih, ki jih je redno organiziral CAS. Marcel Kurz je posebno skrbel za to, da bi ohranil užitke alpinizma za veterane. Evo nekaj njegovih opomb glede tega: »Za starejšega človeka je spomladansko smučanje v visokih gorah zelo ugodno nadomestilo za nekdanje dolge ture

brez smuči. Je neke vrste tolažba, tečaj zoper starost. Tako smučanje ima poseben čar, spominja na nekdanje nomadstvo in ima posebno psihologijo: priti vsak dan na nek določen cilj, odkriti vsak dan nove horizonte in perspektive, leči vsak dan v drugo posteljo, vse to je nekaj popolnoma drugega kot požiranje vrhov.«

Greben Furggen na Matterhornu ne spada med najtežje ture, vendar med resne. Dva plezalca iz Monze, Maggioni in Cazzaniga (30, 28 let) sta 18. marca 1956 poskusila srečo. Pet dni ju ni bilo nazaj, zajelo ju je neurje. Ko se je zvedrilo, ju je pilot Geiger odkril na švicarski strani. Visela sta na vrvi, nedaleč od zavetišča Solway. Italijanski vodniki so šli v akcijo, vendar jih je slabo vreme zadržalo. Nesreča ju je zadel na sestopu.

Col du Midi je bil 6. aprila 1956 priča planinske tragedije. Ta dan je divjal vihar preko vseh Alp. Temperatura je v višini 3000 m padla na -30°C , veter je dosegel moč orkana. Chamoniški vodnik Paul Demarchi je vodil iz Col du Midi na Col de Géant dva Poljaka, Friderika Ebela, trafikanta, ki ga je preganjala policija, in Muckenbrunna, smuškega učitelja. Prvi je odpovedal Muckenbrunn in podlegel mrazu. Demarchi je Ebela spravil v razpoko, kjer seveda ni vzdržal. Vodnik se je odpravil nazaj, na Col du Midi po pomoč, a ga je na poti dohitela smrt. Časnikarji so seveda naredili iz tega veliko senzacijo, pisali celo o zastrupitvi. Tudi pri nas so tedniki o tem poročali.

Dva alpinista obsojena zaradi umora v Švici. 7. avgusta 1955 je abbé B. vodil štiri dečke in tri deklice na Mt. Tondü. Eden od njih ni bil navezan. Ta je zdrsnil, padel in se ubil. Abbéja B. so obdolžili nehotenega umora. Advokat je trdil, da po krivici, češ potem bi moral vsak, ki nesreči uide, biti odgovoren za svojega ponesrečenega tovariša. (Advokat seveda nima prav, ker je nekaj posploševal, kar se ne sme posploševati.) Abbéja so obsodili na 25 000 frankov globe. Nek drug abbé R. P. H. je bil obsojen na enako globo, ker se mu je ponesrečilo dekle iz grupe 14 alpinistov, ki jih je prevzel kot vodnik. — Podoba je, da v Švici na te stvari gledajo bolj resno kakor pri nas. Vodnik - vzgojitelj nedvomno sprejema nase veliko odgo-

vornost, če povede v gore mlajše, šibkejše, neizkušene ljudi.

Maurice Herzog se je obrnil na SAC po pomoč v zadevi žičnice velikanke, ki bi pomenila zračni most čez Mont Blanc. (Chamonix—Plan des Aiguilles—Aiguille du Midi). Predsednik CAF se zavzema, naj bi Mont Blanc ostal visokogorski rezervat kakor Matterhorn. SAC se je seveda odzval. Toda zadeva je čudna. Občina Chamonix je dala dovoljenje za gradnjo kljub ministrski odločbi, ki je Mont Blanc od 2000 m navzgor zaščitila. Gradnjo je prevzela Compagnie de Téléphériques de la Vallée Blanche. Kljub protestom CAF, SAC in UIAA je bila žičnica speljana na Aiguille du Midi. Marca 1954 so bili že predloženi načrti za podaljšanje na Col du Géant, do italijanske meje. Pristojno ministrstvo jih je zavrnilo in terjalo od oblasti v Haute Savoie, naj ne izda koncesije, toda občina Chamonix se šteje kot edino pristojna in je koncesijo zaradi turističnih interesov izdala. Kljub nasprotovanju prefektore v Haute Savoie, je občina Chamonix vztrajala in dela so se nadaljevala. Izhodiščna postaja na Aiguille du Midi je v surovem stanju že postavljena, na temenu Gros Rognon se postavlja srednji opornik, ki ga je podrla strela, ureja se končna postaja na Col du Géant. Na italijanski strani pa že obratuje žičnica iz Entreves (Courmayeur) na Mont Fréty (2173 m), od tu pa na Rifugio Torino, južno od Col du Géant (3323 m). Pri takem stanju bo težko preprečiti občini Chamonix, da ne bi med tema dvema postajama napela vmesne žice in s tem vzpostavila ta gorski trajekt, o kakršnem pred 10 leti še nobeden ni sanjal. Chamonix—Courmayeur! Pa tudi v Švici že razmišljajo o podobnem trajektu med Zermattom in Breuilom preko Theodula. Italijanski del je že narejen do Testa Grigia in grebena Furggen, na švicarski pa so iz Zermatta tudi že prišli do Schwarzsee, medtem pa se občina Zermatt še ni odločila, da bi dala koncesijo do Theodulskega prelaza. Tako bi dva simbola alpskega visokogorstva podlegla tehnizaciji, Mont Blanc in Matterhorn.

Zanimivo pri teh koncesijah je to, da se po francoskem zakonu o urbanizmu in prebivališču z zaporom ka-

znuje vsak, kdor se upira prefektu ali mairu, po istem zakonu se lahko zahteva porušenje nezakonite gradnje in se povrh predpiše še globa do 10 milijonov frankov. Paragraf je kajpada zavil in verjetno so ga Francozi obšli — zaradi kupčije.

Poročilo o avstrijski himalajski ekspediciji 1956 v Karakorum, poslano tudi PZS, pravi: 30. marca tega leta je avstrijsko moštvo z motorno ladjo »Azia« (Lloyd Triestino) zapustilo Genovo z namenom, da potuje v Pakistan, se povzpne tam na 8035 m visoki Gašerbrun II in se ukvarja tudi z geološkim in medicinskim raziskavanjem.

Od štirih osemtisočakov Karakorumske Himalaje je doslej premagani sam, 8611 m visoki K 2, kakor znano drugi najvišji vrh na zemlji. Dva italijanska gornika sta pod vodstvom prof. A. Desia stopila na njegov vrh l. 1954. Sosednji Broad Peak (8047 m) je l. 1954 naskakovalo nemško moštvo pod vodstvom dr. Herligkofferja, vendar zaradi slabega vremena ni uspelo. Na 8068 m visoki Hidden Peak je l. 1936 poskušala priti francoska ekspedicija. Na Gašerbrun II doslej še ni startal nobeden.

Prof. J. O. Dyhrenfurth je z Mednarodno himalajsko ekspedicijo l. 1934 raziskoval Gašerbrun II iz bližine. V svoji knjigi »Na tretji tečaj« (Zum dritten Pol) piše Dyhrenfurth:

Gašerbrun II (8035 m) ni lahek, verjetno pa je možen in relativno nenevaren. Če bi bil imel l. 1934 dobre šerpe, bi se ga bil resno lotil.«

Treba je pripomniti, da ima skupina Gašerbrun II štiri vrhove od 7190 do 7980 m, na katere še ni stopila človeška noga. Avstrijci nameravajo raziskati tudi te.

Obširne priprave za to podjetje so se vršile v okviru Avstrijske himalajske družbe, ki je v treh letih svojega obstoja po ekspediciji na Saipal že omogočila novo ekspedicijo.

Moštvo te zadnje — karakorumske — 1956 sestoji iz šest alpinistov in dveh znanstvenikov. Vodja je 33 let stari dunajski strokovni učitelj Fritz Moravec, ki je l. 1954 zbiral podatke in l. 1955 vodil avstrijsko ekspedicijo v Ruvenzori. Drugi mož je 26-letni Sepp Larch iz Weyerja ob Anizi, izredno izurjen v kopnem in ledeni-

škem svetu, ki se je izkazal v severni steni Eigerja (17 ur čistega plezanja brez bivaka) in v severni steni Matterhorna. 26-letni fotograf Hans Re-tay, Dunajčan, preizkušen v Vzhodnih in Zahodnih Alpah, bo zajemal eks-pedicijo s kamero. Richard Reinagl je star 45 let, najstarejši udeleženeec, ven-dar seznam njegovih tur do zadnjega časa beleži najtežje smeri v Alpah. 29-letni železniški uradnik Heinrich Roiss, Dunajčan, je prevzel preskrbo ekspedicije, 29-letni strojnik Hans Willempart iz Scheibbsa pa zaključuje gorniško vrsto. Poslednji je bil z Lar-chom v severni steni Matterhorna in v Pointe Walker v Grandes Jorasses, prvi preplezal pozimi severno zajedo med Rosskuppe in Dachlom in zabele-žil še vrsto drugih ekstremnih tur. Ekspedicijski zdravnik je dr. Georg Weiler, 32 let star. Pečal se bo z vi-šinsko fiziologijo. 26-letni dr. Erich Trangott Gattinger iz Griesskirchena bo vršil geološka raziskovanja okoli južnega gašerbrunskega ledenika. Mladi geolog je bil lani v Turčiji, kjer se je mudil v območju turško-ruske meje.

Pakistan bo ekspedicijski dodelil zvez-nega oficirja in študenta domačina, ki se je že izkazal kot tolmač pri frank-furtski himalajski ekspedicijski l. 1955.

Težko bo vprašanje višinskih nosa-čev, ker ne bo pri roki niti šerp niti

hunuz. Treba bo izuriti balti - nosače. 11. aprila je moštvo prispelo v Karači, z železnico potovalo v Rawalpindi, z letalom mimo Nanga Parbata v Skar-du, nato pa peš z 250 do 300 balti - nosači preko Šigarja in Askola do 50 km dolgega Baltoro ledenika in preko njega na gašerbrunski ledenik. Glavno taborišče je bilo postavljeno 15. maja v višini 5300 m blizu Gašer-bruna. Ekspedicija se bo mudila tu tri mesece.

Ekspedicijo so sijajno opremile najrazličnejše avstrijske tvrdke po najboljših himalajskih izkušnjah. Imeli bodo žičnice za dviganje tovo-rov, zložljive aluminijaste lestve, ki-sikove aparate, vendar le za medicin-sko uporabo itd.

V prehrani bodo ubrali popolnoma novo pot, ki so jo preizkušali že pri treningu. Teža prehrane bo mnogo manjša, računajo vedno s kombinacijo krajevne prehrane.

S seboj imajo tudi 250 čevljev za višinske nosače, ker je Frankfurtska himalajska ekspedicija l. 1955 imela velike težave z nosači, ki niso hoteli bosu hoditi po snegu.

Še šest osemtisočakov se ni vdalo človeški volji. Ali bodo imeli Avstrij-ci srečo? Ali bo za Jugoslovane ostal še kak osemtisočak?

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD Škofja Loka (nabiralna akcija) din 220.—, Lavoslav Dolinšek (nabi-ralna akcija) din 5000.—, PD Kranj (nabiralna akcija) din 5000.—, Kersnik Stane, Ljubljana din 1054.—, PD Prevalje (nabiralna akcija) din 1000.—, PD Škofja Loka (nabiralna akcija) din 190.—, prof. Šumljak Ivan, Maribor din 1000.—, Borštinar Anton, Dravljje din 158.—, Pasetar Fr., Beograd din 70.—, PD Zagorje (nabiralna akcija) din 3000.—, PD Celje (nabiralna akcija) din 1000.—, PD PTT, Ljubljana (nabiralna akcija) din 5000.—. Skupaj din 22 692.—.

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje 18. VII. 1956	din 893 852.—
zbrano od 19. VII. do 21. VIII. 1956	din 22 692.—
	din 916 544.—
stroški	din 230.—
odvedeno na skupni sklad ZLATOROGA	din 900 000.—
stanje sklada ZLATOROG pri PZS dne 21. VIII. 1956	din 16 314.—

Skupni sklad za gradnjo ZLATOROGA izkazuje dne 21. VIII. 1956 din 18 975 391.—, k čemur je PZS prispevala doslej din 3 200 000.—

☆

Planinci, segajte po blokih za gradnjo našega skupnega doma ZLATOROG, ki jih dobite pri vseh planinskih društvih in v vseh planinskih postojankah!

PRED NEVIHTO

JAKA ČOP

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!*

*Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!*

*Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje*

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

**Direkcija za LR Slovenijo
v LJUBLJANI • Telefon 39-121**

**Zastopniki
v vseh večjih krajih**

TELEFON 24

TOVARNA
DOKUMENTNEGA
IN KARTNEGA
PAPIRJA

proizvaja:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov,
specialne papirje, surovi heliografski in foto
papir, paus papir, kartografski, specialni
risalni „Radeče“, papirje za filtre itd.

RADEČE
PRI ZIDANEM MOSTU

ŽELEZNIŠKA POSTAJA: ZIDANI MOST

**veletrgovina
z usnjem
gumo
in tehničnim tekstilom**

Naslov: Ljubljana, Bežigrad št. 6

T e l e f o n i: Centrala, računovodstvo in sekretariat
Bežigrad 6   telefon 32-394
direktor   telefon 30-013
komercialni oddelek telefon 32-470

»Astra« specializirano trgovsko podjetje v usnju, gumiju, plastičnih masah, čevljarskih, sedlarskih, tapetniških potrebščinah in orodju, tehničnem tekstilu in zaščitnimi sredstvi Vas postreže iz svojih sortiranih zalog vedno po najnižjih konkurenčnih cenah

Rudniki, tovarne, obratna podjetja, trgovska podjetja, transportna podjetja, mlinska podjetja, gradilišča in ustanove, prepričajte se o solidni postrežbi in najnižjih cenah veletrgovine »Astra«

Vsa naročila osebna, pismena ali preko naših potnikov izvršujemo solidno in hitro. Pri naročilih tehničnega materiala Vas postrežemo tudi s strokovnimi nasveti

ŽIČNICA

**Podjetje
za izdelavo žičnic,
transportnih
in strojnih naprav**

Žičnica

Ljubljana, Tržaška 69

Telefon št.: 21-686 in 22-194

Izdeluje, projektira in montira:
enovrve žičnice z avtomatskim vklapljanjem in izklapljanjem sedežev, ki ustrezajo vsem sodobnim tehničnim predpisom

dvovrve tovarne žičnice za industrijo

žične žerjave za eksploatacijo gozdov

lesno-obdelovalne stroje

sušilnice za lesno industrijo kakor tudi klimatske in ekshaustorske naprave za industrijo

UVOZNO IN TRGOVSKO PODJETJE

Slavenija-avta

LJUBLJANA, PREŠERNOVA 40

UVOZ IN TRGOVINA NA DEBELO

za motorna vozila vseh vrst,
rezervne dele,
avto-moto gume,
splošni in električni avtomaterial,
bicikle ter gradbene stroje domače produkcije

PODJETJE ZASTOPA:

Tovarno avtomobilov Maribor „TAM“

Tovarno avtomobilov Priboj na Limu „FAP“

Crveno zastavo Kragujevac

Tovarno motorjev Koper „TOMOS“

KOLEKTIV

ŽELEZARNE

Jesenice - Jugoslavija

J
E
S
E
N
I
C
E

